

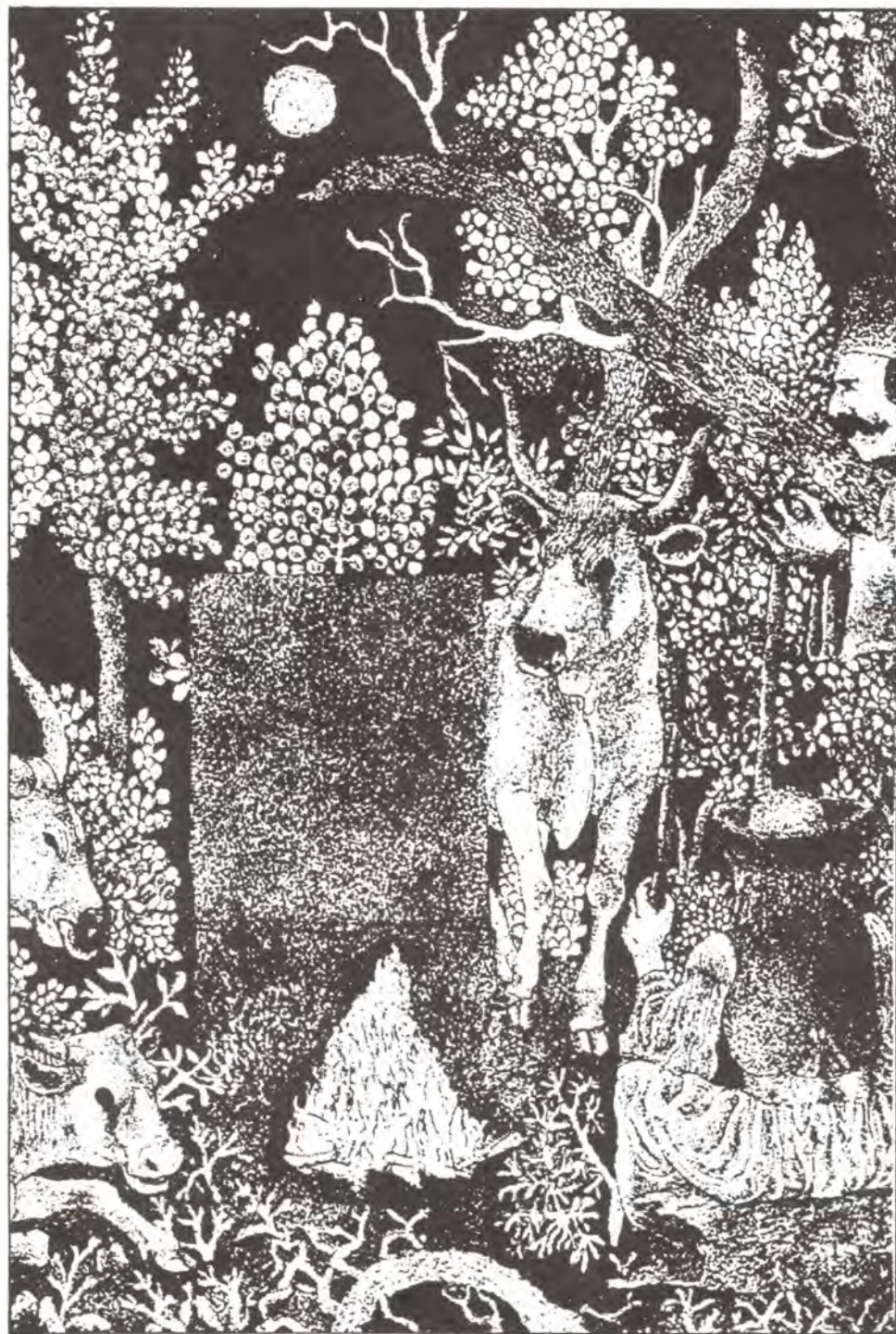
7 21 1. -
„Angyalhajas a parlag, angyalhajas a rét”

HELIKON

IRODALMI FOLYÓIRAT

MEGJELENIK KÉTSZER EGY HÓNAPBAN KOLOZSVÁRON
XIII. ÉVFOLYAM 2002. 24. (372.) SZÁM — DECEMBER 25.

ára 5000 lej

Berki Viola grafikája

Adjon az uristen
Emnek a gazdának
Négy kis ökröt, két kis bérest,
Csengős-pengős szekeret

Áldott Jézus, dicső Krisztus,
Kedvezz népednek!
Bor-, búzával, bő terméssel
Látogasd őket

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Lehet jön majdan egy karácsony

Nem panaszkodom: jön karácsony,
még jön, mint elkéső vonat.
Süsd ki, csak ne felejtsd a rácson
a pulykát és az álmokat.

Kutyánk a láncait harapja,
árvíz a partunk eszi már.
A legfőbb szerződés napja,
az ünnep sajnos nem határ.

Csak dátum: mikor ünnepeljen
s mikor ordítson a számár:
a gyors, mely kertünk alatt, helyben
mindig a menekülte vár.

Mind menekülünk Egyiptomba,
ha kés vagy repesz nem ver át.
Csillagod csak az égre dobva
úsztat meg azt az éjszakát.

Kánaán-fürdő vajban-tejben?
Kis mélypontokból áll a por
s mint veréb fürdik e delejben
fő teremtményed valahol.

Lehet, Uram, hogy jön karácsony,
amikor itt már senki sincs.
Ne csodálkozz, ha arra vágyom,
hogy kicsit most még ránktekints.

• FALINAPTÁR

• Kossuth Lajosra emlékezik

Csapody Miklós és Egyed Ákos

• Csávossy György versei

• Szócs István: Emlények virágai

• SERÉNY MÚMIA

BOLDOG ÚJÉVET

KÍVÁN OLVASÓINAK, MUNKATÁRSAINAK
ÉS TÁMOGATÓINAK A HELIKON

24

CSÁVOSSY GYÖRGY Hervadás havában

Őszi erdősél

Sárgán őszi a tölgyes
a zöld szegély felett,
a gombák barna hátán
az ég könnye remeg.
Az avar titkon zörren,
ahol az ősz kísért,
a messzeség fohásza
vibrál mindenkéért,
ki nyári álmot hantol
a semmiség ölén,
eltévedt ökörnyállal
reménykórók tövén.
Mint haldokló pillája
ereszkedik a lomb,
lélekarangként hangzik
völgy mélyén a kolomp,
szikrák gyúlnak az ágon
vér színével tele,
s megrezzenti az erdőt
Isten lehelete.

Halottak napján

Találkozunk a csillagokban —
békét dajkál a csalódás —
sorsunk zenélőn zeng az űrben:
ha szerettél, úgy megbocsáss!

És nem lesz féltés, sebző bánat,
a semmi lesz s a mindenség,
nyílt végtelenbe olvad minden,
a régi csók, letűnt emlék.

Világon túl, világosságba
társ nélkül, pörén érkezünk,
majd leülünk egy fénysugárra
és ismét összeér kezünk.

Nincs vágy, nincs láz, kihűlt ereken
csaló tünet az érzélem,
csiholj tüzet zárt ujjainkból
és üdvözlősz majd énvelem.

2002.

Szüret után

A szőlősor már huzatos,
kifosztva áll a tő,
karját panaszlón tárja szét,
a máj most temető.
Csalóka nász volt a szüret,
napfényes lakoma,
ne higgy a feslett időnek,
nem hűség soha.
Vigasztaljon a pincezug,
a gyertyaláng tüze,
aszalt gyümölcscsel illatos
a hordó új szüze.
Ő is ígér mig mámort ad,
reméltet, nem aláz,
biztat, hogy jó a boristen,
ki veled paroláz.

2002 őszén

Katalin napján

Angyalhajas a parlag,
angyalhajas a rét,
pilinkélnek a légből
fehér angyalpihéek.
A varjúcsapat lánc,
ezüst közt feketén,
szédült démonnak tánca
az égbolt peremén.
Füstszál ködöt ölelget,
teljes a színvarázs:
kenyérsütő kemence
alján izzó parázs.
A gazda nem szépelgő,
megcsóválja fejét:
— Ej, Kata, jó anyósom
megrázta pendelyét!

Cseppkőbarlangom

Meszes agyam, mint cseppkőbarlang
rideg homály, mégis pazar,
millió csepp, millió perc alkotta:
mestermű, őserőt takar.

Minden oszlop és csipkefüggő
egy-egy teremő gondolat,
mely kezdetektől a vén karsztig
élményszinteken át halad.

Ó mennyi emlék rejlik mérszen,
ó mennyi érzés kövült itt,
csak szépségük árul fukarként
elmúlt időkből valamit.

Egy résen át bogár-sötétbe
sugár botlik be olykoron,
s végig bolyong fénylő kezével
könnyt ejtő oszlopsorokon.

A katedrális hűs falára
szivárványos ködben zuhan
és felragyogtatja a rajzát,
a Te képmásodat, Uram!

2002. nov. 2.

LÁSZLÓFFY CSABA Két nemzedék párbeszédhiánya*

I.
Csak önmagamban — elmeszesedett
csontjaimba ha fogózkodhatok
S zörögve hull, zuhan, mi annyi év-
tizeden át belém kapaszkodott.

A mozdulatlanság hiedelem.
Gyorsjáratú görög naszádok
cikáznak keresztül-kasul elázott-
pazarolt millió agysejtemen.

Megrongált villamosok, agyvelők!
("Mi az, hogy éhkopp? S élni
magyarul?!")

Még nem tudjátok, kik vagytok s kiért. —
A védett prém csak viszketni tanul.

Mint Münchhausen báró után a leg-
hitoányabb zsoldosok, hitetlenül
lövöldöztök lelkiismeretemre, ha
várom omladéka alól fölrepül.
II.

Mi a dörgés a posztmodern után?
Angyal, vagy Múzsza, csak már
menstruálnál!

Ihlet?... Sáskazörejű ó-nyanyám,
száraz csigolyád kész foszforeszkálvár?

Legenda?! — Ügyefogyott ebihal.
Egy kis szerencse kell, és kifogom
a Cetet; jöhet Jónás ráadásnak,
vagy bárki, gazdag bibliai rokon,

ki nemcsak Bin Laden s a terror ellen,
de rám is áldoz némi Dolcsit... mielőbb!
(Pulitzerben is megteszi; no, persze,
kölcson gyanánt a Nobel-díj előtt.)

A pusztulást csak a klasszikusok
menthetik meg...
Majd, ha odajutok.

2002. június 14.

*A "barbárság éveiből" — Gergely Ágnesnek

A minden és

a semmi összecseng

"S én mentem első, komoly csókra,
Gyöngye legény, szűzi legény." (Ady)

Az önuralom kezdetén
megszületni. (Ez vagytok én?)

Szopósffy. Csipegetve szárnyaló
fantáziád begerjed... Drága Szó! —

ha versbe ömlesztetted, tönkre megy
sok, valóságtól kínzott kék ered.

A rímbe szedhető világ!... Kibic,
kivárod, míg a líra sűrbe visz?

És mi jöhet még azután? Remény?
Vágy? Szerelem? — Mind fakéreg-kemény.

Vad kopja-játék, acélidegek!
Hol a lovas? Lám, üres a nyereg.

Hús ízű volt a csók valamikor.
Horpadt páncél mögött utálkozol;

porlad a szó, mint sziklavár-fokok
némán. S már csak önuralmad zokog.

2002. szeptember 8.

"Nekünk... nem oly lovakra van szükségünk, melyek hajlított lábbal ficáncolnak, hanem olyanokra, melyek ha erre sor kerül, szétvetett lábaikra bátran támaszkodhatnak."

Mátyás király

JANUÁR

1 SZERDA	Újéő
2 CSÜTÖRTÖK	Ábel, Ákos
3 PÉNTEK	Benjámin
4 SZOMBAT	Angéla, Éva
5 VASÁRNAP	Árpád
6 HÉTFŐ	Gáspár, Menyhért, Boldizsár
7 KEDD	Attila
8 SZERDA	Szörény, Artúr
9 CSÜTÖRTÖK	Marcell
10 PÉNTEK	Melánia, Vilmos
11 SZOMBAT	Ágota, Baltazár
12 VASÁRNAP	Ernő
13 HÉTFŐ	Veronika
14 KEDD	Bódog
15 SZERDA	Loránd, Aurél
16 CSÜTÖRTÖK	Gusztáv
17 PÉNTEK	Antal, Antónia
18 SZOMBAT	Piroska
19 VASÁRNAP	Sára
20 HÉTFŐ	Sebestyén, Fábán
21 KEDD	Ágnes
22 SZERDA	Vince, Alfonz
23 CSÜTÖRTÖK	Zelma, Artúr
24 PÉNTEK	Erik, Márton
25 SZOMBAT	Pál, Saul
26 VASÁRNAP	Vanda, Paula
27 HÉTFŐ	Angelika, Zsolt
28 KEDD	Károly, Manassé
29 SZERDA	Adél, Eta, Emőke
30 CSÜTÖRTÖK	Noémi, Gellért,
31 PÉNTEK	Marcella

FEBRUÁR

1 SZOMBAT	Ignác, Efraim
2 VASÁRNAP	Karolina, Apor
3 HÉTFŐ	Balázs, Nimród
4 KEDD	Ráhel, Andrea
5 SZERDA	Ágota, Richárd
6 CSÜTÖRTÖK	Dorottya, Dóra
7 PÉNTEK	Tódor, Rómeó
8 SZOMBAT	Aranka
9 VASÁRNAP	Apollónia, Abig
10 HÉTFŐ	Elvira
11 KEDD	Dezső, Adolf
12 SZERDA	Lídia, Lilla, Lőr
13 CSÜTÖRTÖK	Ella, Fruzsina
14 PÉNTEK	Bálint
15 SZOMBAT	Levente, Kolos
16 VASÁRNAP	Julianne, Csilla
17 HÉTFŐ	Álmos, Donát
18 KEDD	Konrád, Ellák
19 SZERDA	Zsuzsanna
20 CSÜTÖRTÖK	Aladár, Zelinda
21 PÉNTEK	Eleonóra
22 SZOMBAT	Gerzson
23 VASÁRNAP	Szemere, Alfréd
24 HÉTFŐ	Mátyás
25 KEDD	Géza
26 SZERDA	Dénes, Edina
27 CSÜTÖRTÖK	Ákos
28 PÉNTEK	Elemér

HELI

JÚLIUS

1 KEDD	Annamária
2 SZERDA	Ottó
3 CSÜTÖRTÖK	Kornél, Soma
4 PÉNTEK	Berta
5 SZOMBAT	Emese, Sarolta
6 VASÁRNAP	Ézsaiás, Melitta
7 HÉTFŐ	Donát
8 KEDD	Teréz, Ellák
9 SZERDA	Ruth, Vera
10 CSÜTÖRTÖK	Amália, Melina
11 PÉNTEK	Lilla, Nóra
12 SZOMBAT	Izabella
13 VASÁRNAP	Jenő
14 HÉTFŐ	Őrs, Ulrik
15 KEDD	Henrik, Leonóra
16 SZERDA	Enikő, Ruth
17 CSÜTÖRTÖK	Elek
18 PÉNTEK	Frigyes, Cecília
19 SZOMBAT	Emília, Alfréd
20 VASÁRNAP	Illés, Éliás
21 HÉTFŐ	Dániel, Helén
22 KEDD	Mária-Magdolna
23 SZERDA	Lenke
24 CSÜTÖRTÖK	Kinga, Krisztina
25 PÉNTEK	Jákob
26 SZOMBAT	Anna, Panna
27 VASÁRNAP	Olga, Györk
28 HÉTFŐ	Szabolcs, Ince
29 KEDD	Márta, Bea
30 SZERDA	Judit, Jutta
31 CSÜTÖRTÖK	Oszkár, Heléna

AUGUSZTUS

1 PÉNTEK	Péter, Boglárka
2 SZOMBAT	Lehel
3 VASÁRNAP	Hermína
4 HÉTFŐ	Domokos
5 KEDD	Zita, Krisztina
6 SZERDA	Berta
7 CSÜTÖRTÖK	Ibolya, Arabella
8 PÉNTEK	László, Gusztáv
9 SZOMBAT	Emőd, Loránd
10 VASÁRNAP	Lőrinc, Lóránt
11 HÉTFŐ	Tibor, Zsuzsa
12 KEDD	Klára
13 SZERDA	Csongor
14 CSÜTÖRTÖK	Özséb, Marcell
15 PÉNTEK	Mária
16 SZOMBAT	Ábrahám, Rókus
17 VASÁRNAP	Anasztáz
18 HÉTFŐ	Ilona
19 KEDD	Huba
20 SZERDA	István
21 CSÜTÖRTÖK	Sámuel, Hajna
22 PÉNTEK	Menyhért
23 SZOMBAT	Szidónia, Farkas
24 VASÁRNAP	Bertalan, Bartal
25 HÉTFŐ	Lajos
26 KEDD	Endre, Rita
27 SZERDA	Gergely, Kincső
28 CSÜTÖRTÖK	Ágoston, Mózes
29 PÉNTEK	János
30 SZOMBAT	Rózsa, Róza
31 VASÁRNAP	Erika, Bella

SZEPTEMBER

1 HÉTFŐ	Egyed, Egon
2 KEDD	Rebeka, Teodóra
3 SZERDA	Hilda, Szende
4 CSÜTÖRTÖK	Rozália
5 PÉNTEK	Lőrinc, Viktor
6 SZOMBAT	Zakariás, Ida
7 VASÁRNAP	Regina, Ivor
8 HÉTFŐ	Mária, Adrienn
9 KEDD	Ádám
10 SZERDA	Ákos, Hunor
11 CSÜTÖRTÖK	Jácint
12 PÉNTEK	Mária, Ibolya
13 SZOMBAT	Ludovika
14 VASÁRNAP	Szeréna
15 HÉTFŐ	Enikő, Kató
16 KEDD	Edit
17 SZERDA	Ludmilla, Zsófia
18 CSÜTÖRTÖK	Titusz, Diána
19 PÉNTEK	Hajnalka, Vilma
20 SZOMBAT	Frida, Melinda
21 VASÁRNAP	Máté, Ilka
22 HÉTFŐ	Móric, Mór
23 KEDD	Etelka, Tekla
24 SZERDA	Gellért
25 CSÜTÖRTÖK	Adorján, Kende
26 PÉNTEK	Jusztina
27 SZOMBAT	Albert, Damján
28 VASÁRNAP	Vencel
29 HÉTFŐ	Mihály
30 KEDD	Jeromos

OKTÓBER

1 SZERDA	Malvin
2 CSÜTÖRTÖK	Petra
3 PÉNTEK	Helga, Jozsefa
4 SZOMBAT	Ferenc
5 VASÁRNAP	Aurélia, Attil
6 HÉTFŐ	Brúnó, Kados
7 KEDD	Amália
8 SZERDA	Etelka, Gitta
9 CSÜTÖRTÖK	Dénes
10 PÉNTEK	Gedeon
11 SZOMBAT	Gyöngyi, Brig
12 VASÁRNAP	Miksa
13 HÉTFŐ	Kálmán, Edge
14 KEDD	Livia, Beatrix
15 SZERDA	Terézia
16 CSÜTÖRTÖK	Gál, Aurélia
17 PÉNTEK	Hedvig
18 SZOMBAT	Lukács
19 VASÁRNAP	Nándor
20 HÉTFŐ	Irén
21 KEDD	Orsolya, Tilm
22 SZERDA	Tilda, Előd
23 CSÜTÖRTÖK	Gyöngyöér
24 PÉNTEK	Salamon, Rül
25 SZOMBAT	Blanka
26 VASÁRNAP	Demeter
27 HÉTFŐ	Szabina
28 KEDD	Simon, Tádde
29 SZERDA	Melinda, Szil
30 CSÜTÖRTÖK	Kolos
31 PÉNTEK	Farkas, Zenó

EGYED ÁKOS

Araszolva a nemzetiségi törvény felé 1848-ban Kossuth Lajos szerepe

Az 1848-as törvényhozást és Kossuth Lajost gyakran érte az a vád, hogy túl későn kezdett foglalkozni a nemzetiségi kérdéssel, és amikor végre 1849. július 14-én elfogadták a nemzetiségi törvényt, az már semmit sem használhatott a magyarok és a nemzetiségek között elmérgesedett viszony rendezésében. Ez a felfogás él napjainkban is a román, szlovák, horvát és a szerb történetírásokban, amelyek nem csak a késedelmeskedés miatt marasztalják el Kossuth Lajost, hanem felelőssé is teszik a viszonyokban 1848–1849-ben bekövetkezett konfliktusokért, fegyveres konfrontációkért. Nem csoda, hogy a román, szlovák, szerb (talán kevésbé a horvát) közvélemény Kossuthban ma is ellenséget lát.

Természetesen nem nehéz a dolga annak a kutatónak, aki néhány, rendszerint a szövegösszefüggéseiből kiragadott s a pillanatnyi körülményeket figyelmen kívül hagyó elrettentő Kossuth-idézettel próbálja bizonyítani állításai helyességét. Mert Kossuthnak tényleg voltak olykor kemény, megrovó, fenyegetőnek felfogható szavai a nemzetiségi mozgalmak vezetői felé, amikor szerinte félrevezették a tömegeket, s a magyar forradalom által kivívott, a nemzetiségekre is kiterjesztett társadalmi- s szabadságjogokat a "császár" kezébe tulajdonították. Vagy amikor az ország területi integritását veszélyeztető követelésekkel léptek föl, sőt magyarellen, fegyveres felkeléseket szerveztek, atrocitásokat követtek el. A példák közismertek; ezek felsorakoztatásától eltekinthetünk.

Szóljunk inkább arról, hogy egy reálisabb, valóságghűbb Kossuth-kép kialakítását s elterjesztését nehezíti például az a sajnálatos tény, hogy több mint másfél századdal a forradalom és szabadságharc után még nem rendelkezünk egy korszerű Kossuth-életrajzzal. Nem hozott áttörést ezen a téren az idej Kossuth-év sem. De tévednénk, ha nem vennénk észre a számos tanulmányban kisebb, elemző, illetve forrásközlő kötetben mutatkozó eredményeket. Ezek számbavételére persze itt nincsen terünk; nem is ez a szándékunk. S ha két, egyébként nem nagy terjedelmű önálló kiadványra mégis hivatkozunk, tesszük azért, hogy illusztrálhassuk fenti állításunkat.

Az egyik Szabad György *Kossuth irányadása* c. könyve, amelyben végigkíséri Kossuth következetes törekvését, hogy a magyar államberendezkedés megújításában a polgárosítandó önkormányzatok mellőzhetetlen szerephez jussanak. A neves szerző meggyőzően cáfolja azt a sokat hangoztatott tévhitet, hogy Kossuth hajlandó lett volna diktátor lenni. A másik szerző, akit megemlítenek, Erdődy Gábor, aki számos magyar kuta-

tóval ellentétben, Kossuth külpolitikájának realitását bizonyítva hangsúlyozza: mint a magyar polgári átalakulásért folytatott küzdelem vezéralakja, Kossuth 1848-ban sikeresen használta ki az európai forradalmi hullámot, a Habsburg uralkodóval, magyar királlyal szentesítette a nemzeti önrendelkezést megalapozó törvényeket; Kossuth reálpolitikus mivoltát jellemezte az is, hogy a románokkal megkötötte a megbékélési szerződést, ezzel is siettetve az 1849. július 14-én elfogadott nemzetiségi törvény megszületését.

Kossuth Erdély-politikáját kutatva, e sorok íróját elsősorban az érdekelte, hogy milyen előzményei voltak a magyar nemzetiségi törvény megszületésének, pontosabban hogy Erdély uniójának milyen szerepe lehetett a nemzetiségi törvény előkészítésében. Vajon tényleg annyira későn, vagyis csak a szabadságharc utolsó heteiben döbbsen rá Kossuth s a magyar törvényhozás a nemzetiségi kérdés rendezésének a korparancsára? Arra gondolva, hogy ezen a téren minden szónak, előre tett jogkiterjesztő lépésnek ugyancsak nagy jelentősége lehetett, lássuk kissé részletesebben a magyar népképviselői országgyűlésben a nemzetiségi kérdés körül zajló vita néhány napjának történetét.

Induljunk ki tehát abból: Kossuth Erdély-politikája arra irányult, hogy az uniót a polgárosítással kösse össze. Vagyis, hogy azokat a politikai, társadalmi vívmányokat, amelyeket a magyar forradalom békés eszközökkel elért, Erdélyre is kiterjesszék. Ennek során különös fontosságot tulajdonított a románok megnyerésének a folyamatos jogkiterjesztés által. Nagyon bízott abban, hogy a jobbágyfelszabadítás, amely a románság 9/10-ének szabadságot hozott, a törvény előtti egyenlőség, a közös teherviselés és más polgárosító törvények, kellő méltánylást, elismerést váltanak ki a románokban, s hajlandók lesznek együttműködni a magyar vezetéssel a honpolgári együttélés lehetőségeinek kimunkálásában.

Az első magyar népképviselői országgyűlés 1848. július 5-én nyílt meg Pesten, ahová az erdélyi követek, valamivel később, részletekben érkeztek meg. A két kamarás országgyűlés képviselőházának egyik alelnökévé az udvarhelyszéki Pálffy Jánost, az unió elszánt hívét választották meg, aki az országgyűlésben Kossuth támogatója, majd békepárti ellenfele, s a *Magyarországi és erdélyi urak* c. elhíresült s

la nation-héris d'un peuple, - principe qui est au fond de la loi, qui a la base de la nation hongroise
donc on doit à l'égard de la Hongrie
un grand intérêt
L. Kossuth

folyamatosan idézett naplójában kegyetlen s a legtöbb esetben igazságtalan, vagy féligazságokat hangoztató bírálója lett. Mindezt azért láttuk szükségesnek elmondani egyrészt, mert az egyébként nagytehetségű emlékiró Kossuth-képe ma is ható, erősen szubjektív történeti forrás, másrészt — amint látni fogjuk — együtt nyújtottak be törvényjavaslatot Erdély közigazgatásával kapcsolatban.

Kossuth Erdélyt főként báró Wesselényi Miklós írásából s a vele való kapcsolatok által ismerte. Nézeteik az unió és a nemzetiségi kérdésben nem sokban különböztek egymástól. Nem véletlen, hogy a magyar országgyűlés felsőházának augusztus 25-i ülésében Wesselényi Miklós nyújtott be indítványt azzal a céllal, hogy szólítsák fel a képviselőházat: hozzon határozatot, "mellyben kiterjesztessék a honkebelében lakó népiségek, különösen az oláhok iránti rokonszenv, továbbá, hogy azok jogait szintén őrzi, mint a maga érdekeit, végre pedig szólíttassék fel a minisztérium ez ügyben törvényjavaslat hozatalára."

Jegyezzük meg a dátumot: 1848. augusztus 25-én az országgyűlés felsőháza elfogadta Wesselényi javaslatát egy nemzetiségi törvény szükségességéről. Wesselényi beadványa azt is kérte, hogy az erdélyi országgyűlésben megválasztott, de július 5-e után a pesti országgyűlésben tevékenykedő unióbizottságnak a két ország egyesülését szabályozó, készülöben levő beadványa, "készítsen és terjesszen elő törvényjavaslatot, melly az erdélyi román ajkúak nyugalmanak eszközésére sikeres legyen." Wesselényi javaslata öt paragrafusban kívánta biztosítani a görög egyesült és nem egyesült vallásoknak a többi keresztény vallásokkal való egyenlő jogait, egyházaik önkormányzatát "a felelős minisztériumnak alkotmányos felügyelete alatt", valamint az elemi fokú oktatás anyanyelvűségét, a román közösségek jegyzőkönyv vitelének román és magyar nyelvű szerkesztését, valamint azt, hogy "a román nyelven írt kérvények, kötelevek s más magány oklevelek mindenhol elfogadandók."

Ugy véljük, Wesselényi törvényjavaslatát mi is elfogadhatjuk a majdani nemzetiségi törvény szerény kiindulópontjának. A csírák közé sorolandók azok a viták is, amelyek az országgyűlés alsóházában az állampolgárok egyenlőségéről korábban hozott törvények gyakorlati alkalmazása kérdésében folytak.

Az augusztus 26-i vitát két dolog váltotta ki. Az egyik az, hogy Kossuth tudomására jutottak azok a hírek, hogy egyes román politikusok román (dákó-román) birodalom alakítását tervezik — ami Magyarország integritását veszélyezteti —, s erről Franciaországban nyíltan beszélnek. A másik az, hogy E. Murgut, a magyar országgyűlés követét, Krassóban vajdává választották. Ugyanaznap az egyik román követ "a magyar arisztokratáknak a románok ellen elkövetett múltbeli "bűne-

>>>>> folytatás a 6. oldalon

>>>>> folytatás az 5. oldalról

it" említve, arról is panaszt tett, hogy a megadott jogok "nagy része csak papíron áll. Ha meg van adva minden jog, hol vannak az oláh főispánok?"

Kossuth nagy beszédben válaszolt a felmerülő kérdésekre, kiemelve, hogy tudomása szerint "Magyarországot lakó különféle népfajok között olyan szellemű s irányzatú agitációk történtek, melyek a közös jog, szabadság, s a haza egységével ellenkeznek." Aztán az erdélyi románok múltbeli panaszainak jogosságát elismerve csodálkozását fejezte ki amiatt, hogy a régi "bűnök" (célzás a három nemzet és négy bevett vallás rendszerére) alapján most kell a hont veszélyeztető agitációknak történni, mikor letétetett az első szó és talap a sérelmek orvoslására; s azért, "mert 24 óra alatt nem lehetett" a régi bajokat orvosolni. De nem fejezte be fejtegetését anélkül, hogy ki ne fejtse: "minden lépéshez, mely a múltak bűneinek orvoslására vezethet, hozzájárulok szívesen, de kérem a követ urakat, akik éppen közelebbi viszonyaiknál fogva jobban ismerik a körülményeket, legyenek szívesek minket tájékoztatni, hogy mit tegyünk, de ne álljanak elé olyan kívánságokkal, amelly(ek) dismembrációra vezethet(nek). A magyarokat az oláhval s az oláhnak a magyarral testvéries egyesülésben van mindegyiknek boldog jövője, nem pedig, ha egyik el hagyja magát ámíttatni a másiknak elnyomására."

Maradjunk az előbbi politikai kinyilatkoztatásnál.

Kossuth a múlt minden hibáját hajlandó orvosolni, s arra kéri a magyar országgyűlés román képviselőit (akik egyébként bátran szóvá tettek minden Erdélyből érkező olyan hírt, amely valamely román embert ért sérelemről szólt), hogy "legyenek szívesek minket tájékoztatni, hogy mit tegyünk." És ezzel tulajdonképpen felkérte Kossuth a román követeket, legyenek segítségére a nemzetiségi problémák rendezésében. Kossuth maga is aktív szerepet vállalt az erdélyi unió törvényességének biztosításában, s az unióbizottságot sürgette a szükséges törvényjavaslatok benyújtására. A képviselőház szeptember 12-i ülésében bejelentette, hogy Pálffy János követ "szíves közreműködésével" áttekintette azokat a törvényes intézkedéseket, amelyeket Erdélyre nézve kivételesen szükségesnek tart s azokat az országgyűlés elnökségéhez benyújtották. Kérte: "a törvényhozás mutassa (meg), hogy midőn Erdély Magyarországgal egyesült, nyert jogban, szabadságban, jólétben, terhei pedig kevesbedtek."

Az unióbizottság által kidolgozott s a kormány által benyújtott törvényjavaslatcsomag vitájára szeptember 19-én került sor. A vitára, elfogadásra benyújtott törvénycsomag megfelelt Kossuth Erdélypolitikájának: Erdély polgárosításának az unió által. Ennek során külön hangsúlyt kapott a jobbágyfelszabadító törvények következetes alkalmazása. Vita e körül

nem volt, annál inkább szólt az a közigazgatási törvényről.

Nevezett törvénycikk előírta a kormánynak, hogy alkalmazzon megfelelő számban erdélyi tisztségviselőket is. Nyáry Pál azt is szükségesnek látta, hogy románok alkalmazását külön is említse meg a törvény. Támogatta őt Sigismund Pop (Pap Zsigmond) román követ is. E kitétel ellenzői azzal érveltek: alighogy sikerül a három nemzet és négy bevett vallás rendszerét megszüntetni, s máris újrakezdenék a jogok megosztását, mert ha a románokat külön is megemlíti a törvény, hasonló követelésekkel léphetnek fel más nemzetiségek is: "volt 3 nemzet, 4 vallás — ez a hét bűn" —, nem kell ezt újjal megtoldani. Érveik közül az sem hiányzott: "nemcsak a románok voltak jogukból kirekesztve, hanem a magyar parasztok is, tehát őket is külön meg kellene említeni a hivatalviselési jogot illetően."

Kossuth többször is felszólalt a vitában, amit az is indokolt, hogy Erdélyből ismét rossz hírek érkeztek magyarellenességre, románok elfogatásáról. Minden szóbeli tehetségét latba vetve, valószínűleg hitet tett a magyar és román nemzet közös érdekei mellett. Erdemesnek tartjuk hosszabban idézni: "Előre tudtul adom a háznak, miként én azon meggyőződésből kiindulva, melyet már több ízben kijelentettem, hogy ti. Európának minden népiségei között a magyar és az oláh az, mely, ha élni akar, hivatva van egymás irányában a legnagyobb rokonszenvvel egyetértésben lenni, ezen meggyőződésből kiindulva és azt remélve, hogy román ajkú polgártársaink között is sokan vannak, kik ezen meggyőződést osztják, akik ezen meggyőződésnek a román ajkúaknál sikert szerezni, s részükről is közreműkölni hazafiúi kötelességüknek ismerik; azon reményben, hogy ezen meggyőződés vérré válik náluk is, szinte úgy, mint vérré vált nálunk, nagyon hajlandó volnék megkísérteni, hogy az eddig

történt zavargások emlékeztetere a feledékenység fátyla boríttassék." Kéri a házat, szólítsa fel a nádort, bocsássa szabadon az elfogott románokat.

Nincs semmi okunk kételkedni Kossuth beszédének őszinteségében: Ő úgy látta, hogy a szlávok s németek között élő két népnek össze kell fognia a rájuk leselkedő veszély elhárítására. Közvetíteni próbált a radikális követeléseket hangoztató román követek s a magyar liberálisok között. És elment addig, hogy az utóbbiak ellenében Nyáry javaslatát támogatta; nevezetesen, hogy a törvényjavaslat külön is emelje ki a románok támogatását, "mert ha van valakinek panasa a múltra nézve, csak a románoknak van, tehát csak nekik kell megnyugtató is." Természetesen Kossuth nagyon jól tudta, hogy a románság ugyanazon okok miatt maradt ki a rendi struktúrákból, mint a magyar parasztság, csak hogy a politikumnak most nagyobb volt a súlya, mint a tudományos realitások hangoztatásának.

A parlamenti többség azonban leszavazta Kossuth javaslatát, s a törvényjavaslatot a régebbi formájában fogadta el: "Erdélyi törvényekben gyakorlott és az ottani viszonyokat ismerő egyének mindenik ministeriumban a szükséges számmal fognak alkalmaztatni."

Bár Jellasics szeptember 11-i támadása erősen megzavarta a törvényhozó munkát, az mégsem szűnt meg teljesen: szeptember 19-én az unióbizottság elfogadott egy olyan nemzetiségi törvénytervezetet, amelyet a magyar országgyűlés román képviselői dolgoztak ki. Ez kijelenti, hogy a románok templomaikban, egyházi ügyekben, az elemi és felsőbb iskolákban saját román nyelvüket háborítatlanul használják; a megyékben és a székekben a tanácskozásokban jogukban áll anyanyelvükön felszólalni; románokat "igazságos arányban" alkalmaznak a közigazgatásban. A 16. paragrafus kimondja: "Mindazon jogokban, melyeket e hon más nemzetei bírnak, vagy ezután törvényhozási úton nyereszdenek, a románok is részesítendőek."

Ha a fenti törvényjavaslatot a Wesselényi-féle előterjesztéssel összevetjük, szembetűnő a fejlődés; most már nem csak az elemi oktatás, hanem felsőbb iskolák nyelve is lehet a kisebbségi nyelv, a megyékben és a székekben az anyanyelvűség általános lehet, s nyíltan kimondja: a románokat minden jog megilleti, amellyel mások rendelkeznek.

Mindezek részét képezik majd az 1849-es nemzetiségi törvénynek. S hogy a fenti előterjesztésekből 1848-ban nem lett elfogadott törvénycikk, az véleményünk szerint nem Kossuthon s nem is a magyar országgyűlésen múlt, hanem elsősorban — de korántsem kizárólag — az 1848. évi őszi háborús konfliktusok következménye volt. Azonban az előterjesztett törvényjavaslatok mindegyike araszolást jelentett az európai történetben elsőként elfogadott 1849. évi nemzetiségi törvény felé.

CSAPODY MIKLÓS

A folyamatos brokát

"Amikor a lehetetlen szükségszerűséggé válik, néha véghez is vihető."

Salman Rushdie: Talpa alatt a föld, 1999.

És olyankor, amikor a lehetetlen valóban véghez is kell vinnünk, mert a csillagóra ritka állása: az alkalom és a kényszer engedi is, meg parancsolja is — akkor kell igazán a lelkierő. Nemcsak bátorság ez, inkább az elme és a lélek ritka és termékeny, varatlanul is már rég várt furcsa "vészhelyzete". Amikor nincs latolgatás, de van megfontolás, amikor semmi sem drága, mert mindenünk odaveszhet. A minden a jövő: az ország, a nemzet. "A nemzet tényező. Mi, emigránsok csak napszámokai vagyunk" — írta Kossuth Szilágyi Virgilnek 1866-ban. Kossuth pedig a nemzetnek nemcsak napszámosa, de mint Vajda János írta, már a kiegészítés után: "élsz eszményülése" is volt. "Az emberi nagyság tüneményei közt, amelyeket a történelem fölmutat, lehettek, voltak mások, melyek nagyobb félelem vagy nagyobb csodálattal tárgyai voltak. De szeretve saját népetől úgy, mint Ő, nem volt soha senki. Ez az, amihez azóta teljes tehetetlenségünk és jelenünk rideg sivársága szolgáltatja az üres reliefet."

És amikor tényleg képesek vagyunk rá, hogy meg is hozzuk az áldozatot — még nem a harctérít, a vérest, a kökösit vagy a fehéregyházit, még nem az aradit, a siralomházit és a bitófa alattit —, akkor az ésszt a szív is megsegíti, hiszen a lehetetlen szükségszerűséggé lett, miként percek-napok alatt nálunk, '48-ban. Persze csodálatos sodrása, káprázató, álomittas lendülete is lehet egy kornak. A napsugaras, a tápláló és új honalapító magyar reformkornak, a kokárdás szabadsajtós forradalomnak és a vészterhesen is minduntalan fölfénylő honvédő háborúnak pedig bizonyosan különleges sodrása volt, hiszen táplált és izzított, erőt adott és fölnevelt, befogadott.

Jó volt akkor magyarnak lenni? Mindig jó, de sose könnyű. Pedig a "... santa apának lehetnek éj fiai. Hát, én, oh szülőföldem, melyet hazámnak neveznem többé nem szabad, azon imádságot küldöm feléd a távolból: "Ne legyen a te Istened a zsidók haragos Istenévé, aki azt mondta, hogy megbünteti az apák bűnét az utódokban. Bízék az utód önmagában, hogy meg legyen az apák bűne bocsátva — az ő érdemeiért!"

Kossuth akkor már jól látta, hogy nem Angliától és nem a franciáktól, a németektől és a többi, szoban rokonszenvezőtől kell várnia a fennmaradást és a teljesítményt, a túlélést és boldogulást, hanem csakis a santa apák ép gyermekeitől. S nem is az Amerikai Egyesült Államoktól, ahol hét hónapos tartózkodása alatt hatszáz beszédet

mondott a magyarok ügye mellett, és ahol kimeríthetetlen energiával próbálkozott meggyőzni a közvéleményt "a szabad népek összetartásának fontosságáról", és ahonnan visszatérve Európába mégis úgy érezte, hogy "a nagy remények sorozatából" kiábrándulás lett. Az amerikai szabadkőművesek, miután a 133. számú Cincinnati páholyba "Bethlen Gergely gróffal, Nagy Péter A.-val, Hajniky Pállal és dr. Utassy Gyulával" 1852. február 20-án fölvetették, "státuszát" így határozták meg: "Minthogy a szabadság miatt száműzött, nincsen állandó tartózkodási helye. Nem lakik Cincinnati-ban. Életkora 49 1/2 év. Foglalkozása: szülőhazáját, Magyarországot visszaállítani nemzeti függetlenségébe, és ezt más nemzetek közös cselekvésével Európa számára polgári és vallás-szabadság" megvalósításával elérni.

Kossuth tudta, hogy a jövő az otthon, a leigázott, elvett otthon. Hogy amit várhat, amiben reménykedhet, azt csakis a magyarországiaktól és az erdélyiektől várhatja, hiszen már a forradalom előtt, 1842-ben *A testvérhon* cím alatt ezt írta Pesti Hírlapjában: "Legyenek áldottak erdélyi testvéreink nemcsak önmagokért, hanem miértünk is! Minden lépés, mellyel felvilágosodott honszerelmők, az avult kor balítéletein s a szertehúzó magánérdek szűkkeblűségén győzelmet von, félig nyert ütközet minékünk is. Úgy látszik, Erdélyben beteljesedik, hogy a Gondviselés minden helyzetnek nyújt írt s nyújt vígasztalást. Lehetnek körülmények melyek egy nemzetet századokon át vesztéglésre kényszerítenek s ezek a lételért küzdés eredményei. De ha egy ilyen hányatott nemzet ép, egészséges jellemét minden viszontagságon keresztül megmentette, a boldogabb viszonyok szárnyai alatt haladott polgárisodás, ő reá nézve sem vesztett el. Midőn a világosság napja földérül, évszázadok tapasztalásait, miket a tapasztalók sok siralommal vásárlottak meg, rövid napokon megtanulhatjuk, kik az örök igazságért a világnak bármely szögletén küzdöttek s gyűjték nekünk is, mit az értelem kincseiből gyűjtöttek. Pedig a törpe, ki az óriás vállaira lép, messzebbre láthat, mint az óriás."

Az imént az üldözött angol-indiai író sorait nem azért írtam föl, mert én gondoltam ide, hanem mert a jó szerzőktől való mottót érdemes elolvasni. Elolvasni pedig azért fontos, mert mi magyarok tudjuk, hogy magunkat okkal s joggal értékes és megbízható, mondhatni európai áldozati ajándéknak kell tartanunk. 1848 és 1956 néha

bizony méltatlan s tudatlan, mégis igazi örököseinek. Azért, mert áldozat és ajándék vagyunk akkor is, ha nem mindig becsüljük önmagunkat. Pedig végre saját jogon, legalább nemzeti irodalmunk és költőink jogán kellene megbecsülnünk, amink van. Hiszen nemcsak kerek évfordulóink vannak, nemcsak milicentenáriumi és kétszáz esztendő Kossuth-évfordulóink van, hanem sajnos véres és gyönyörű, tartalmas és néha terhes hagyományaink is vannak bőven.

És amikor a lehetetlen egyszer tényleg szükségszerűséggé válik, akkor azt is tudnunk kell, hogy bár nehéz, mégsem lehetetlen a véghezvitel. Nem lehetetlen, mert megvan hozzá az akaratum, megvan hozzá a hitünk, és ha néha még olvasunk is egy keveset (magyarul) —, akkor tudjuk, hogy megvannak hozzá a költőink is, és megvannak nemcsak a hőmpölygő mondataink és a halk tapintásaink, de bőven megvan hozzá a józan eszünk is.

A véghezvitelhez, ami nem egyetlen, hősi alkalomra szóló feladat, hanem állandó magyar életforma. Néha csüggesztő, olykor bizonytalan, mindig küzdelmes, s nem mindig sikeres. De mindennapos tennivaló, melynek határideje folyamatos, felelőse pedig a közös "mi." "... a haza név alatt a jelent, saját javatokat, saját kényelmeket, saját szokásaitok, saját előítéleteket az, amit szerettek. De a Hon, amely lesz, midőn ti többé nem lesztek, e hon kívül van szerelmeiken, ennek jövődjé végett nem örömet mozduktok a megszokás karosszékből, már csak azért sem, mert mozdulni kell, annál kevésbé, ha áldozni kell." (*Erdély és unió. Egység a magyarnak*. Pesti Hírlap, 1841.)

Az igazi jó, drága selymek neheznek, vastagok, testesek. Matt, de csillogó felületekkel, mint a brokát, mint a történelem. Mint az a magyar történelem, amelyikben "Nehéz minékünk méltónak lenni ennyi áldozatra" (Camus: *A magyarok vére*, 1956) — és amelyikben a neheze mindig csak miránk vár, mert méltóbbnak kéne lennünk öhozzájuk. És amelyikben "... minden kívándorlónak végzete, hogy megfosztassék történelméről, s meztelenül álljon a megvető tekintetű idegenek előtt, akiknek látnia kell a drága kelmét, a folyamatosság brokátját." (S. Rushdie: *Szégymen*. 1999.)

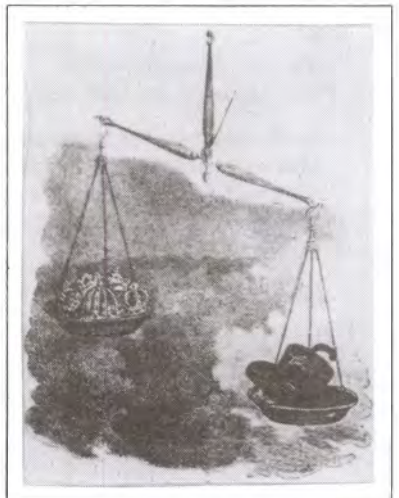
Kossuth Lajost, a Magyar Állam kormányzóelnökét pedig még ettől is megfosztották, amikor az 1890-ben hatályba lépett új honossági törvény folytán magyar állampolgárságát is elvesztette. Nem a brokátot, hiszen ő Torinóban, Ambrosetti barnafényű albumin fényképén is maga volt a folyamatosság, csak a jogot és a jelképet vehették el tőle. "Nem vagyok többé magyar polgár. De magyar ember vagyok s maradok. Anyám a magyar haza, törvényszerzői minőségben kitagadhatott, kitagadott. Én, kitagadott gyermeke nem fogom anyámat, a magyar hazát megtagadni. Kitagadásom dacára fiúi kegyelettel áldom nevét, fiúi

szeretettel fogok osztani örömemben, bújában, s fogom szívemen viselni nemzeti érdekeit, nemzeti reményeit mind a halálomig." Munkácsy Mihályak ezzel az aláírással küldte el a barna képet: "Kossuth, a kihonosított pária."

Majdnem fél évszázadot töltött el az emigrációban. A Torino melletti Collegno al Barracone-ban lévő ház rangos és módos, a tágas dolgozószobában hatalmas íróasztal, könyvek, képek és félhomály. Ott van a vergődő, de jelenvaló múlt, a tétovaság, ám a bizonyosság is, hiszen "Nekünk bukásunk is egy oly történelmi fejlemény, mely nemzetünk életre valóságának kitüntetésével hazánkat a jövő Európá nélkülözhetetlen, mellőzhetetlen alkatrészei közé avatta. Ezen szerzeményt valamely nevetéses kudarc által nem szabad elpazarolni. Én, amennyiben rajtam áll, gonddal leszek, hogy ami eddig egy nemzet ügyének van a történelemben feljegyezve, az egy nevetéses kudarc által apró pártügycskévé ne süllyedjen. Mert ezzel a haza jövődjé gyilkolatnék meg. Ha mi mozduunk — írta Irányi Dánielnek 1859-ben —, oly alapot kell szerezni, mely biztosít, hogy a nemzet mozdu velünk. Különben a lengyelek sorsára juttatjuk a hazát. A »legi-ócskák« condottieri-szerepe minket nem illet. Úgyünk magasabban áll, ha magunk le nem süllyesztjük. Nekünk öntudatos célnak kell lennünk, nem eszköznek mások cselszövényes céljaira."

Kossuth Lajos emigrációjának már csak halálában szakadt vége. Már rég nem volt az élők sorában, amikor pedig a legtragikusabb európai lehetetlenség vált mégis magyar valósággá: Trianon. Pedig ez sem volt szükségszerűség.

Új korszak jött. Ebben is volt lendület, volt benne pusztító erő. "Mindenki munkában áll, és mindenki dolgozni akar, építeni vagy rombolni, mert az álombéli Magyarország elmerült, mint a sziget, amelyet a hal háttára tett a természet — írta Krúdy Gyula a *Kánaán könyvében*. — A leviatán, a világháború megmozdult, és a tejfel-mézzel folyó, tunya, álmodozó, dologtalan Magyarország leszállott a vizek fenekére." Leszállott vagy az égbe szállt? Ugyan. Nézzünk körül, hát-ha itt van, hiszen mi is itt vagyunk még.

SERÉNY MÚMIA 222

ha majd minden rabszolga nép
jármát megúnya olajra lép

szerkeszti:
Fekete Vince 2002

ÍRÓK A KETRECBEN SZÉKELY CSABA paródiái

ORBÁN JÁNOS DÉNES

Urbánus Dénes

Don Dihore szerenádja
a vacsorához

vacsora ó vacsorám
e tövig szopott esten
lényed gyomromba dobnám

s oh vonaglana testem
a kéjtől (mit eddig én
bordélyokban kerestem)

ha most főzne a bigém
öles üstben vacsorát
s lenne jelzőm és ígém

lefesteni mekkorát
bőfőgnék valagammal
ha költőnket (és korát)

megvendégelné babbal

Whisky és szóð

1.
Én, a fasza csávó, álltam meredten
(bár vitt volna utánad a vagon),
de kilógott a lóláb s hímtagom.
Így a nő mindent elvőzgett helyettem.

Dugásnak indult, de végül is szex lett.
A szóvirágok mind beporozva...
S hogy ágyékát ne lepje a rozsda,
belenyomtan vagy három intertextet.

2.
Mit számított, hogy ki volt az a tehén?
A lényeg, hogy én vagyok a király.
A művész. A legnagyobb dákójú,
aki mindenből egy verset kiad.

(Heréim házára muff kell, ha fázom.
Ha nincs kéj, az fogfájásnál rosszabb:
a hiánya fogat huzat a házban.)

3.
(És tkp. dö. magad velem.
Te ronda vagy stb. Én vonzó. Ez a szerelem.)

És tkp. te kéne ódot írj nekem,
mert én gyaklak téged, babám, nem te.
(És ha a folyékony köd majd beken szépen,
nem lesz majd uo. tente baba tente.
Tkp.)

(Kandall)

Visz a vonat, és sült húst is főztem;
ahol te fekszel, ott ágyadat lököm.
Langy víz is volt, és megint én győztem.
Bár fáj, amikor letépted a tököm.

Én egy virág vagyok III

Lándzsarázó Billynek is

Színes e szonett, orgiákkal ékes.
Több üzekedés rejlik ám benne,
mintsem bölcselmetek álmodni képes.
Virág vagyok, pont szíнем ne lenne?
Ám nem csak párzás az, miről én szólok,
de dürgés, bagzás is. Ki meghágott
száz nőt, tudja csak. Ti gazok, Jack Cole-ok,
hát megfojtánatok egy virágot?
Ti előttem emeljétek kalapot,
s lássatok, gecik, zöldnek s azúrnak!
Tollam már hágja a sercegő lapot,
s betűim egymás farába kúrnak.
Hisz poéta volnék én is, vagy mi.
Horatio, mered-e tagadni?!!!

Vanek úr meleg éghajlaton

Horgászni utaztam Párisba,
s egy bordély vigyázta horgonyom.
Ott Páris dalol, Páris mulat.
S kéjtől kábán, kemény horgomon
megpilitottam Vanek urat.

(Nevettünk, rengett a csillár is.
Melegen zsongott aznap Páris.)

Másnap üresen tudakoltuk,
hogy Párisban vajon van-e court
hol királyi bundára lelnénk
mi magyarok: én és Vanek úr.

A zuhany alatt álltam, V. úr meg alattam,
mert szővből éppen kicsúszott a szappan,
és mert Párisban sajnos nélkülünk kúrnak.
Így újra beakasztottam Vanek úrnak.

FEKETE VINCE

Félreértés

Ahogy lapultam a félhomályban,
feszülten, nyögve, úgy éjfél tájban
így szólt hozzám az Uristen: "Gyerünk,
kelj fel, s jöjj; te vagy a mi emberünk!"

Minthogy gyötört a kfn, nem mozdultam,
hétrét, nyögve fájdalomba fúltam.
Várt az Isten, s újra szólt: "Jer velem!
Ha nem jössz, a pofádat beverem!"

Homlokom árka elmélyültek,
a percek újabb percek születtek.
Gunnyasztva ültem, mint egy szégyenfolt.
Pedig hát csak székrekedésem volt.

LÁSZLÓ NOÉMI

Nézd: zavaros a lét, manók keverik;
kusza bordarács, mákszemnyi káosz:
a hold néha fog, néha meg íelik,
s vizelni jár a kutya a fához.

Nézd: tenyereden vonalak indája,
mely árnyékot vet, ha rásüt a nap.
picinyke mókusnak kicsi a szája,
s ha pitbullba rúgysz, nézd, megharap.

Nézd: rámszárad a csend, hogyha hallgatók,
és agyamnak fejem csak balga tok,
és nézd, folyik a könnyem, ha sírok.

És dobog a szívem s a gyomrom emészt,
és sötét lesz, ha lehunyom szemem. Nézd:
megáll az eszem, ha verset írok.

Oh, no

Lázadni

Pimasz volt és bohó, vidám minden tette.
Ha mérget ivott, gyorsan elfelejtette.
Fejére árnyék csorgott,
lusta volt és léha,
ha megölték, csak morgott,
tán meg is szeppent néha.

Nem izgatta a homok
ráncos, puha teste,
megfigyelte: előbb delután lesz,
majd csak aztán este.

A fényre hulló port,
a sűrűn remegőt
szerette. Ha tehette, az
orrán át vett levegőt.
Kopasz volt, ezért
hajában nem volt masni.
Nem szégyellte, hogy fogkefével
szokott fogat mosni.

Utazás

Arcomról a közönyt levágom,
mint fodrász a fületem, s látom
mint gyűlnek körém a vonalak,
acélfények, kercerécék s halak.

Szerettelek. De azóta se fáj;
úgyis megszököm, kerekét oldok.
Lassan szírommá fényesül a táj:
halál, múlt, fák, csigatészta, dolgok.

Ismerem a végtelent, a végest,
élek még; a halottakhoz képest.
Földön ülök, de felállok, ha kell,
S ha visket az orrom, nem érdekel.

Vagy

Már majdnem. Dehát mégsem. Na.
Dehát mégsemna. Huh! Ez aztán.
Ja, hogy te? Jó. Én. Is. És befért?
Ezt. Órákig. Tudnám. Csinálni.
Aztán megint. Pedig hát. Pedighát.
Idegesítő. Nem? "De" "Nemde?"
Próbáld. Ki. Te. "Is."***
Na. Látod. De ne feledd. Denefeled.
Pont. Után. Mindig. Nagy. betű.
Ja, bocs.

* Kovács András Ferenc

** Oravecz Imre

*** Fekete. Vince. Feketevince.

SÁNTHA ATTILA

Székel-Sántha-a-magyart
Attila

Bénha Etele 1 verse

Kiülök az árnyékszékre,
alattam egy nagy adag.
Világlatásomtól, babám,
eldobod az agyadat.

Végigmegyek a faluba,
a tinédzser integet,
az Isten is nagy költőnek
teremtette engemet.

Belémbotlik egy badibild,
miért olyan tétova?
Ejsze eres kezefejin
akcibild a tetova.

Ügyelj, mutuly badibild, mert
gübe kutyád majd' megmárt.
Nem tudta, hogy versem megér
legalább egy kalap... pénzt.

Buszut gübül lusztos icsu,
csimasz hutur, viagra,
mindegy, mit írtam itt össze,
a Helyőrség kiadja.

Amál és Kemál sarkkutatók

Amál és Kemál sarkkutatók,
Kutatják egymás sarkát erőssen.
Amál a sajátját levágja és megeszi,
de Kemál megtalálja egy fűrógéppel.
Aztán ott fekszenek holtan,
s nem tudják, jaj, nem tudják,
hogy most milyen poénos voltam.

PAPP ATTILA ZSOLT

A kövér gardedám dala

Kisasszony, emlékszik még rám?
Velem járt nyáron a tóra.
Egy pólós srác; szakállán
odaszáradt metafora.
Füvet szótunk, s doromboltunk
bort vedelve lassan, szépen.
Akkor kétővesek voltunk,
vagy tán három, nem emlékszem.
Csak a harminc négyzetméter,
mit elfoglalt ön a térben,
s orrában az a katéter
osztozhattak e szépségben.
Cigarettafüst a szájban
s márvány combjai közt a lék —
ez volt ön a déli tájban,
még én ülök, és valék.
Lám, folyton ön jut eszembe,
mikor lócitromba lépek,
vagy kurva jön velem szembe
a korzón — be szép emlékek.
Önt nem verném alkarommal,
s nem szedném ráncba, se rímbe,
amiért minden alkalommal
belealudt verseimbe.
S hajnalban, ha lenne kedve,
arca, szeme lenne lista,
mit lajstromba vesz epekedve
egy utolsó szimbolista.
Sercegve fakaánánk dalra,
s önbe rúgnék újra, nagyon.
Nem férne ki egy oldalra,
úgyhogy inkább abbahagyom.

FARKAS WELLMANN ÉVA

Ez most itt akkor donna verse

És úgy. Néha pedig így is. (Bár volna
más.) Mi is? Mi nem (de mindenkor, talán).
Minek? Akkor (mégis) szavatulna,
hogy mi is lóg — ha lóg — e szonett falán.

S ha marad: még játszik, vagy elalszik ma —
Igen? Mást aligha (bár lézeng benne
zsivaj). — Két (vagy kétezer) kába szikra,
mi szerint ebben ráció is lenne.

S ha állok is (vagy ülök) anyaszülten
— ím, ide is egy mondatot beszűrtem —
henceghetsz ereiddel, lám nem tudod

a próbát kiállni (vagy nem is lehet?):
légy addig kemény, amíg megszámolod
minden beélt szöszszerkezetemet.

KARÁCSONYI ZSOLT

költőnk, Kara

Téli bab-áradat

A téli bab nem téli bab,
a gáz, kijutva, megharap;
a tél szaga, a bab ha forr,
a táj beszűkül, mint az orr.
A téli bab nem délibáb,
ha sziszeg hátul, állj tovább.

A lovas vágat, leng a haj,
mi hátul szól ki, csatazaj,
ma pöfög, morog egyre csak,
és összerogynak asszonyak.
A téli bab a víz alatt
csak buborék, csak téli bab;
a ló, a lovas víz felett,
holló lehull, ló szédeleg;
s a szél a réten áthalad,
a téli bab nem téli bab,
elűz, facsar, már szinte fáj,
a fintorban szilánk a táj.

Karak

Rókák a ködben

(in memoriam Vuk)

A róka későn érkezik,
a szőre égő fáklja,
a róka az, hogy Toldi Mick
és rókaelkű bátyja.

A róka az, hogy fejletlen
arcképem tölgybe metszik,
mióta magam szeretem,
még ez a vers is tetszik.

A róka az, hogy széltenger
egy lengyel fényű tincsen,
ha farka végén úthenger,
a róka van vagy sincsen.

A róka az, hogy megleli
a táj fogát a járdán,
a róka az egy reggeli
a fal tövében, sárgán.

FARKAS WELLMANN ENDRE

ars longa

"anyád"
ismeretlen fradi-szurkoló

1.
a lét nagy seggének kráteréből
hányom e sorokat, belém lé dől
belőlem rímek, megszokom lassan,
csak azért hogy brassót leszarhassam.

2.
trópusom vízbe dob és partra von
(tarisznyarék ollója farkamon)
s még néhány kulipendium után
lázgörbém majd magasra felfut ám
s rámförmed kronstadti hévvel: "wellmann
ez az egész alaposan el van....."

je n'en veux plus

ajkad húsához tapadt ma egy szőrszál.
véres kocsmafüst: szfoem felé tör száll.
megfagy bennem a szar, nem ezt akartam.
már csak egy éjszakám maradt. s a farkam.

vágy-mix

"Hehh"
Ganxta Zolee

ágyékok vizein eveznek
párizstól kronstadtig
nyelo mögötti torna
árbocomon ajkad
lenne a vitorla párizstól
kronstadtig s vissza
míg a lét hangunkat felissza
megreformálnám öled
minden redőjét foltját
lennék új kálvin új szerető
ám csak ülök s míg a
sörök szomjam oltják
szopom a lét nemi szeretőt

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ

Lipót Levente Lajos

Az alkalom

Most fogom a tollat. Persze
ez alakulhatott volna másképp is.
De csak pusztá stratégiai okokból.
Mondjuk foghatnék mást is.

A taxis nem kacsintott vissza.
Ez furcsa. Igaz, máskor sem
szokott. De majd leküldöm Mónit
a Hadészba kenyérért.

Most abszolút magabiztos vagyok.
Azt hiszem. Talán azt hiszem.
Mindez csak úgy, pátoasz nélkül,
mert kávét kell főznom.

A kicsinyes háborgások teszik
tökéletlenné ezt az alkalmat.
Pedig milyen jó verset lehetne írni
a középpont megszállottsága nélkül.
Hát most nem fogok.

Persze lehetne másról is beszélni,
és egy versben illik is.
De ahhoz már semmi közöm.
Milyen érdekes.

pappsi, az atomerőmű

Estére a levegő annyira "nyálkássá" vált, hogy hirtelen "fagy" hatalmas jégkockává dermedte volna "a" szobát. Talán az ágyon horkoló Ösvér Márton zoknijának köszönhetően, mely még mindig melegen "eregette" a bűzpamacsokat, mint a nagy indián a füstöt, miután nagyot szív a békepipára és átadja egy fehér telepesnek, de később a fehér úgymint rezervátumba hajszolják vagy "megölik".

Kibirhatatlan, "mondják" Ösztövért Mártonról, akik nem ismerik. Pedig "ő" csak az a fajta ember, aki minden reggel lelocsolja forró csokoládéval a fémesen zizegő hűtőszekrényt, és fürdés "közben" ötpercenként ráng a kisujja, miközben egy vasalóra húzott melltartót egyensúlyoz az orrán. Néha lereszeli valamelyik szék lábát, vagy egy szájkosárral csapkodja a "számítógépem".

— Szervusz! — mondta, mikor felébredt, de "kezdtm" unni a dumáját, ezért kimentem a konyhába. Még nyüsztett néhányat, mint az állomásba lázasan betámolygó vonat, amikor a fékek ráfeszülnek a kerekekre. "Azt" hitte, nem hallom.

A tegnapiról maradt tökfőzeléket kanalaztam a tányér fölé görbülve. Bágyadtan kenődött szét a "nadrágomon", amikor leettem magam.

Márton is kitolta almatortává aszott képét a konyhába. Együtt néztük, amint a szemközti tömbház "hatodik" emeletéről "valaki" kidobott egy szekrényt. Furcsa, hogy a szekrény nem úgy zuhan, mint egy áttetsző menyasszonyi fátyol, amit a szél a közeli szennyvízcsatornába sodor, hogy aztán egy nősténypatkány fészkeül szolgáljon éveken keresztül, vagy mint egy dülledt hasú szomáliai "gyermek" a majomkenyérfáról, hanem végigkarcolja a szürkülő levegőt, és homlokegyenest belecsapódik a járda betonjába, miközben disszonáns halálsikolyával teleokádja a teret, s ez a sikoly aztán befurakodik mindenüvé: szűk "repedésekbe", a meglazult csempek mögé, szakállam legfésületlenebb zugaiba, a vécen ülő szomszéd lány combjai közé, ahová még én is "befurakodnék".

Itt minden történés csak önámítás. Márton zok-

Nagyot Koppany akkor, azután elhallgat Zsolt

Csumidesz moro kar, lehetett volna a címe eme pörkának. De mégsem az lett, mert az nem tűzné oly híven a címben rejlő kérdőszó vérfrasztóan autentikus szorongását, mely némi könnyed hímporral beszórt ironikus felhangot is feltételez. Egy másik ok az lenne, hogy a cím lovári gány nyelven van, míg a javasolt másik cím oláh gányul, de erre biztosan a Kedves Olvasó is ráélt. Lássuk, mi nem igaz ebből a címből. Hát először is a szosztar, aztán a mange, majd a kadala, és végül a love. Tulajdonképpen a maradék az, amiről a történetecske szól.

— Uff, én beszéltem! — szólalt meg Kolompár Rambo, cigány.

— Jól van, cigány — válaszolta az Udvarhelyi Fiatal Fórum.

"Ültek, pipáztak", mondhatná Karinthy, de nem így történt: a cigány rohant elöl, a többiek utána. Aztán elkapták. Majd a tetveket.

Valójában nem is erről akartunk szólni, de hát

nija éppúgy hozzátartozik a bérház mindennapi súlyos légköréhez, mint a szomszéd alkoholista villanyszerelő feleségének visítása az odaégetett vacsora elfogyasztása után. Egyszer úgyis fogja a gyerekeket, és kivándorol Kanadába, mondogatja. De ezután újabb visítás következik, mely nekifeszül a falnak, mint idegesen rángatózó bokszoló a ring gumikorlátjának az utolsó előtti kört beharangozó táblát felmutató csinos lány lábainak végigpásztázása után.

Valéria a másodikról néha feljár hozzám. Ő másképpen visít, amikor végigcsókolom combjának belső felét, mely olyan, mint az illatos, érett narancs: ráncos.

Márton visszament a szobába, és hallottam, amint a könyvespolc felé indul, akár egy falon legördülő esőcsepp "mellett" elsurranó kaszáspók, melynek kitépték a jobb hátsó lábát, de azért még nem sántít, "sőt" egy horpadt Timisoreana sörösdoboz mellett el is kapja áldozatát, mely azonban "nem" ízlik neki annyira, mint remélte egy nappal azelőtt, amikor társainak azzal hengegett, hogy nincs az az ember, aki képes lenne kitépni az ő lábát egy vaksötét utca melletti kerítés tövének hajlata fölötti deszkák rései között. És valóban. Valahol máshol tépték ki.

— Szerinted "hogy" van az, hogy valaki oldalon keresztül mesél valamiről, és az egészben nem történik semmi? - kérdezte Márton.

— "Nem" tudom — feleltem "vállvonogatva".
Fárasztó volt a szövege, különben sem szeretem,
ha valaki ilyen naivul fogalmaz. Valójában nem
láttam, mit olvas, de csakis Proust lehetett.

"Bementem" a szobába, és bekapcsoltam a tévét, amely lassan felizzította a vattás "levegőt". Márton az ágyon szétfolyva, kezében a Látó valamelyik száma serceg. Rágyújt. A metsző hangulat közepette felemel egy "évszázados" mozsártörőt, oldalán apró díszítések, karcolások, a bérház beleivódott levegője, barnássárgára fakult vérfolt pihen rajta. A háziúr említette is, hogy a bátyja nem sokkal azelőtt halt meg, hogy mi ideköltöztünk.

— Na — mondta Márton, miután "elolvasta" a novellát.

Untatott ez a duma, nem akartam felesleges szóváltásba keveredni vele. Elfordítottam a fejem, és az "ajtó" felé néztem.

mi(a faszt) tehetünk, amikor az olvasó jön az ő rohadt hermeneutikai elváráshorizontjával, és ez megköveteli tőlünk az esztétikai hatás eléréséhez szükséges interpretációs eljárások kavalkádjának eleget te(t)vést a miheztartás végett? De most, hogy ezt kellőképpen kielégítettük, elégszünk ki engem is, és térjünk rá a tulajdonképpeni sztorira, és hősére, Kolompár Terminátorra.

Terminátor egy nagydarab, furcsa fickó volt; pocsolyás víz, sás, káka lakták. De aztán semmi sem történt. Míg nem annyian kezdték basz- és noszogatni, hogy elment, megölte Kolompár Rozabot. Kitépte a máját, és lenyalta róla az epét.

Továbbra is nyugodtan ült volna (tizenöt évet kapott) a seggén, de az nem lehet, hogy bárki életben maradjon egy NKZS-novellában, így hát elment megőlni az Udvarhelyi Fiatal Fórumot. De aztán lemondott róla, mert látta, hogy úgys hal-doklik. Ezután addig szorította saját nyakát, míg lerohadt a feje. Ezzel is megvolnánk, mondta(m).

A Kedves Olvasó bizonyára rájött, hogy valami hiányzik. Hát tessék:

... De előbb horrorpornót játszott a hűgával (szájba baszta egy fejszével), majd megerőszkolta két éve halott nővérét. És annak férjét is. És a gyerekeit is. Meg a gyerekei kutyáját és két papagáját.

Na most már jó. Naked is?

DEMETER SZILÁRD

Demetrius Cartierus

Fülleimnek

Feldarabolt jércéből nem lesz bukósisak.

Fitymadár átrohant az útes-
ten, nyomában fékcsikorgások
rajzoltak recés jeleket az aszfaltra,
a szélvédők hangosan tüsszentve
törték darabokra, alig győzték.
Nyolc halott és tizenhét súlyos
sérült feküdt szétszórva az úton,
jelezve, merre jár a fiú. Fitymadár
mindezzel mit sem törődve ro-
hant a Berki-kertbe, átsuhant a
játsszótérre, közben még leszúrt
egy-két gyereket, átvette magát
a kerítésen, és vidáman huppant
bele a fűbe.

Szeretne a Berki-kertet. Itt még sohasem ölt meg senkit, csak egyszer harapta le Lecsó nagylábuját, talán kétszer, de többször biztosan nem. Mert a Berki-kert az más, itt az álmosan egymáshoz simuló zöld fűszálak pengéjének surrogása belevész a lilán virító, alig érezhető illatot ontó virágok fölé hajló ágakra roppenő izgága madarak élesen csengő csivitelésébe, amit elnyom a kert mellett sárgálló L-alakú házban próbáló metálfenekar énekesének hörgése.

— Nincs egy tüzed, geci? — szólította meg Tarzan a kerítés mögül, mellette ott topogott fél-nótás öccse, Dzsén.

— Ne szarozz velem, te fasz, mer' leszopatlak! Hogy a kurva isten faszába ne lenne, baszki? — nevetett Fitymadár. Mélyen a zsebébe nyúlt, a pillangókések és bokszerök közül előhalászta azt az öngyújtót, amit nagybátyjától hozott el, miután elvágta a torkát.

— Honnan sejezsed, rohagygá meg? — csodálkozott Dzsén, és csöpögő nyállal nézte, ahogy Tarzan a napfényt billegeti az ezüstös öngyújtón.

— Honnan a faszomból szereztem volna, loptam! — szólt mosolyogva Fitymadár, Dzsénnel mindig kedves volt, sajnálta egygyűsége miatt, el is határozta, hogy őt öli meg utoljára.

A külső negyed zsvaja lassan a Berki-kert felé hömpölygött, és megcsapta Fitymadár fülét, aki senki másnak nem engedte volna, hogy a fülét csapdossák a Kobrás eset óta. A szokásos zajok voltak: hintanyikorgás, kacagás, kutyaugatás, halálsikoly: a Kobrák éppen összecsaptak a szomszéd negyedi sráccokkal a labteniszpálya miatt. Ők azok, akik mindig hirtelen támadnak, büdösek és síkosak, de a kisujjukban

>>>>>>>>>>>>

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Heródes Hamelnben

"Andersen meghalt, vége a mesének", mondogatta epésen kedvenc tanárunk. Lehet, mindenki kedvenc tanárai ezt a konklúziót próbálták szembeszegezni a léha rög-tönzés, a felkészületlen felelet, a ravasz hazudozás, a hasalás áradatával. Ami persze óráról órára, évről évre, évszázadról évszázadra szakadatlanul ismétlődött, és ezután is mindig megpróbálkozik majd, hogy kivágja magát feleléskor. Felelősségmegállapításkor.

Valami központosított magásiskola, valami elit tornaünnepélyre, a "nadselű" ifjúság Notre-Dame-jába szent Ulenspiegelek, boldog Robin Hoodok, venerábilis Münchhausenek szobrai közé épp most készülünk felajánlani Lúdas Matyit, Hány Jánost, ezeket a magyar Naszreddin Hodzsákat és Svejkeket, mint odatartozásunk keserves kézimunkaórákon összegyűjtött zálogát. Hand- arbeit... Made in Hungary. Csak le ne sajnálják, hogy bugylibicskával készültek, egy darabból, mint valami dunamenti, oltmenti Pinocchiók.

De hát honnan is az aggodalom?

"Hiszem azt, hogy nem élnek önpusztító vágyak e népben" — vallotta egy évtizeddel korábban Antall József is. Amikor éppen egyszerre zajlott itt évzáróünnepély és avatószertartás. Amikor már a legjobb úton kocogtunk a teisfiambrotuszságtól a vállvergetés felé.

Hova invitálnak már megint — zsörtölődhet álmból ébresztve, nyújtózkodva, ásitóva Charles Perrault és a Grimm testvérek, Lewis Carrol és a jó Dickens. Csizmáskandúrok és nevelő értékűen találékony hajótörtek, Gulliverek és Kapanyányi monyók az érintettek abban, ha valaki a mai emberiségből, aki még a múlttal sincs igazán tisztában, megérinti a vidra vas vagy rókacsapda feszülő huzalait, vagy a számítógépek valamelyik ideges gombocskáját a jövő nevében, hogy kicsap tőle a biztosíték. Fűlsüketítő, korsüketítő a gongütés, a harsonázás, amikor a dolgok meg nem törént térfelére szólítanak, csalogatnak virágot szedni vagy csak aknára lépni.

"Ne feledd a tért" — kezdi Alfred Tennyson a hősokról szóló emlékezetes futamát. Az adatok manapság igazán rendelkezésre állnak már, mégis főleg a passzív tudás tartománya bénítja a tanulságok mozgékonyabb átgondolását. Például kevesen tartják számon, veszik tudomásul, vonják be a számítások körébe, hasznosítják valamennyire, egy árnyalatnyira, hogy százötzmillió aknát telepítettek csak az elmúlt évtizedekben a földgolyó legkülönbözőbb pontjain, térein, s ezek jelentős része csak ezután, a huszonegyedik század gyermek- és ifjúsági irodalmát fogyasztó nemzedék alatt fog felrobbanni. Ugyanis minden jó, ha a vége rossz ürüggyel, a legkülönbözőbb okokból egész picike háborúk, jelentéktlenebb hadiállapotok is feledésbe merültek, elkallódtak az aknamezők helyszínrajzain, és eléggé nyilvánvaló, hogy főleg legeltető fiúk vagy labdázó kislányok alatt nyílik majd meg a pokol torka. Nemrég olvastam, hogy méheket idomítanak felderíteni ezeket a halálos grundokat ("hova lett a sok virág — és hova

lesz a sok-sok sír"), tiszta szerencse, hogy a betanított méhek nem képesek haza is hordani az aknákat.

Annyi illetéktelen, gusztustalan, a Teremtőt gyalázó beavatkozás mellett, a gyermekek teste(lélke) révén folyik ez a heródesi génsebészet. Világszerte. Időszerte. Szervezetten.

Tehát globalizáció és nemzeti kultúra. "Gyermekirodalom a XXI. században..."

Hova is kell kiszállni, hol fogunk helyszínelni, mint valami egyáltalán nem is olyan virtuális "Katyini tömegsír" feltárásánál? Mely jövőben lappangó lelki-Pompeji ásatásainál leszünk az átvételi bizottság, a szaknácádó grémium?

A szokásos "hej, hol van már Róma" jellegű elégikus elintézéshez kell összefutni, megérkezni. A rászánt, reáparazolt energiák jegyzőkönyvelése is ugyanazzal zárul majd: az illető birodalom megdőlvén, széthullván, a helyén fellépő fő- és mellékkövetkezmények (holmi albánok és bánkbánok) a beruházást egyáltalán nem igazolták?... Avagy bőségesen, megnyugtatóan igazolják? Áll, feláll, kiáll a Nagy Globál a kis duna, a még kisebb rajna s az egészen picuri szajna mentében? Sajna...

Mert valakik úgy láták megint, hogy ez nekik jó (azok főleg, akiknek azzal lehetett illusztrálni a történelem mélységét, hogy őket egyáltalán Mátyás király halála után két évvel hozta a golya). A nagy bumm mintájára a dolgok tornája az összes meg a szét, a kitágul és az összeszorul, az egyesül vagy a szétfut. Mindig új birodalommal próbálkozik az újabb kor (ezért nem fölösleges a "hol is van Róma" főlelegetése). A természetes integráció, a nem mesterségesen siettetett, egy pillanatig sem vesztő — a Paradicsom óta — ritmusát, nem vesztő aktualitását. De mára már talán az is axióma-értékű lett, hogy egyesülni és szétválni, "birodalomkodni" bizony — madártávlatból, történelem-távlatból, vagy akár Isten-távlatból: csupán alkalmi érték.

Máris adódna a következő kérdés: mit kezdjünk (mégiscsak kezdenünk kell valamit) az alkalom értékével is, lehet, nem véletlenül pont itt, pont most, miután minden eddigi értékrendeknek és azok leszármazottainak, derivátumainak szervezett, előre megfontolt méregkeverés útján való likvidálása, kiirtása megtörtént? Hűhó-ciklonok, erkölcsi mágneses viharok, gravitációkiesések kellő mennyiségben előidéztettek, földalatti alkalom-robbantások legitimizálása befejeződött.

Mindezek közben mesedrog vagy valódi kábítószer hatása alatt még a bábeltoronyépítés gyakorlatát sem kellett hogy elhanyagolja, abbahagyja a Madách és Orwell tollára egyaránt méltó emberiség.

A mutatóvány előállt: az emberi szerkezetek topográfiája szerint Szindbád és Jason és Kolumbusz és a Titanic ugyanabból a kikötőből startol és ugyanoda tér vissza, és csiribiri, hókusz-pókusz: Európa már nincs meg magában Európában sem. De Amerikában sem. Sehol és soha többé.

Viszont a legszomorúbb indiai, távol-keleti, gyarmati megoldás, hogy az egészet

gyermekmunkával, a jövő letéteményeseinek hátán oldják meg. A gyermek a leginkább próteuszi, a gyermek a változó elem a folyamatban. A lét átmenetileg fedetlenül hagyott frontja. Ráadásul a változás folyamatosságában ő egy mindig más emberiség gyermeksége, a továbbsodort futóhomok egy el nem álló szélben.

Ezért a jövő bármilyen magyarázattal, akármilyen nemes érdekből, hogyha gyermekeiben támadja meg az eddig kiheverhetetlen törés nélkül elhozott struktúrákat, valami öngyilkos hamelni patkányfogó aljas mutatóványa lesz az.

Ugyanis az egész emberi közösség leszerelhető, bármikor eltávolítható, eltörölhető, megszüntethető gyermekei által.

A gyermekek révén konkrétan lemészárolható egy népesség, várható jövője eltörölhető. Gyermek-eltérítés révén bármely soron következő emberiség-hullám részben vagy egészében janicsárszerűsítható.

Ha így nézem — az integráció még etikus, a globalizáció már akár diverzió is lehet az eddigi történelemben kialakult differenciáltság ellenében.

Olyan halmozott hátrány, mint ha az egész legendáriumot semmibe véve, Heródes hirtelen turnéra érkezne Hamelnbe.

Még néhány axióma a kiinduláshoz, helyzetmeghatározáshoz. A gyermek semmiben nem járatos, de pont olyan fogékony, talán még hiszékenyebb és fogékonyabb, mint az emberi lény többi, későbbi állapotai. "A képtelenség nem elvontság." Az igazán varázslatos, bűvöletes a lét maga, nem pedig vele kapcsolatban a virtualitás. Nemcsak Dickens vagy Móra Ferenc idején, hanem a XXI. században is realitás marad, hogy nem minden gyermeknek lesz mindennapi kenye és cipője. De rövidesen már anyanyelve sem. Semmi, ami a kis gyufaárus leánynál vagy a megfagyott gyermeknél tragikumba fordul, nem lesz megoldva a mai, holnapi, holnaputáni nehézfűknél, nehéz fejeknél sem. Csak a fájdalommentesített rabszolgaság. "Gyakran láttam már macskát vigyor nélkül, gondolta Alice, de vigyort macska nélkül! ilyen furcsát soha életemben nem láttam."

Globalizáció és nemzeti kultúrák? Nétalán: vagy-vagy? Csakhogy az ígéretek és programok minden csáberejéből levon az, hogy általában, rendszerint (már ahol és amikor) a nemzeti értékekről és érdekekről nem lehet alkudozni, ahogy a javíthatatlan politikusok viszont évezredek óta (meg)szokták.

Egy-null javukra, hogy a nyugati emberi szerveződések, életformák, kultúrnormák és halmazok igazolványára hivatkozva, sikerült meghirdetni, hogy a költő, az író vátesz mivoltának befellegzett, jogosítványát bevonták, és attribútumait rájuk, a politikusokra ruházták.

Létezik valami örökké csupáncsak közmondás-szinten túlélő bölcselkedés arról is, hogy vajon van-e olyan horgász, aki tovább eteti a kifogott halakat? A demagóg ígéretek társadalmi méretű devalválódására céloznak eme igazán kifejező képpel, metaforával. Mert miért ne lenne érvényes és logikus ama mesebeli integráció legfelső és legkeményebb formája, legvégsőbb eredménye kapcsán is, hogy a globalizáció nem eszi meg — csak megkóstolja a multat?

Nyilvánvaló, hogy meg akarja enni. Meg

kell neki ennie, hisz ráéhezett. Arra készült már tervezet-állapotában, gonosz szándék fázisában, már azzal, hogy az összes eddigi értékrendet fellazította és elrelativizálta. A globalizáció nem osztozik. Nem valami mellé, hanem valami helyett, valami ellen akar berendezkedni, mint valami ultra-ezerhét-száznyolcvankilenc, szuper-ezerkilencszáz-tizenhét, über-ezerkilencszázharminchárom. Kikelő sárkánytojás korában Borne-missza Gergőkre vetett szemet. Kicsi bronzozaurusként bekapta a Mirsaid fiának hallását, helyesírási szabályzatát. Ha nagyobbra is nő majd, a világ minden kincsét felzabolja, miközben ő papol, propagandázik lehangosabban a másság tiszteléről.

Csak hogy egy nyelvek fölötti legfőbb nyelv — legyen az bármelyik — valami feudális primus inter pares lehet csupán, nem az egyetemesség érdeke. Sőt! Például az angol pillanatnyi felfutása sok tényező összefonódásának köszönhető. (Volt ilyen, akár ezeréves periódusa a latinnak is.) Trójai falovak világában most ő lett a "trójai fanyelv". A sznobéria is mellette érvel, és segítik csilapulni nem akaró dzsesszritmusok, birodalmi misszionárius nosztalgia. A nyugati világ összes mézesmadzagja sodródott vontatókötelévé, illúziók, életforma-elemek, technika, hangulat, Amerika-kultusz. Különböző ártatlan, önmagukban jogos egyéni vágyak, ízlésficamok, dependenciák. Vadnyugat-romantika, cowboy-vagányság, indiánosdi. Kihasztnált népek dacos apacsközérzete: "ha megversz is, imádlak én..." Az operettszint-től az elektronikus forradalmat hordozó komoly szakmai eszköztár mindenestől kínálkozik az új történelmi szurrogátum. Egyénileg nehéz neki ellenállni, a nemzetek pontosan kell hogy tudják, mennyire esznek bűvöletébe "semmiért egészen" alapon.

A pozitívum, illetve a negatívum egy ugyancsak agyonnyafogott fogalom mentén képzik meg: oszlik az egész "északra" és "délre", jóra és rosszra, veszélyre és diadalra. Ez a fogalom az egyetemesség. Ahol ennek bár látszata felsejlik-felkél, ott bárminek nyert ügye van, ami reá mer hivatkozni.

Mert az egyetemesség valóban a legmagasabb emberi szint, a legvonzóbb cél, ahova a partikuláris törekszik, persze önvédelmének jogához azért ragaszkodva.

Mint tegnap a latint, ma holnap valamelyik másikat aktuálissá lehet erőltetni, fejleszteni, bevetni a többi nyelv, a többi kultúra ellen. Nyert ilyen részbjánkságot a francia, a spanyol, az orosz, holnap esetleg a kínai is...

Mivel az egyetemességnek már a látszata is "pozitív", azért említsük meg, hogy Dante lázadó értelmezése, miszerint a latin nyelv koncentrációs táborából kiszabadítandók a nemzeti nyelvek — mindmáig megingathatatlan. Ez nem fog veszíteni az aktualitásából, akkor sem, ha már az utolsó pápua is a jövő "internetes latinján", az angol fog gagyogni, vagy a spanyol elnyomása ellen annyit hepciáskodó baszkok is angolul követelik azt az elkülönülési jogukat, amit az írek már réges-régen angolul követelnek. Canetti egy tetszetős, patetikus, ellenállhatatlanul poétikus metaforával hozakodott elő: hogy a könyvtár a haza legjobb meghatározása.

Nyilván mire az a haza-fogalom, melynek ellenében ezt bevetette, annyira feledésbe fog merülni, mint egy óegyiptomi tár-

sasjáték vagy sumér csemege-recept, akkor ez így is lesz, igaz lesz. Addig viszont csak egyszerre patetikus és maliciózus csúsztatás. Si non è vero, è bene trovato — ha nem is igaz, de jól talál.

Mert mennyi minden tűnik telitalálatnak, kiútnak, csúcsmegoldásnak, amíg a nyelv mint az információ hozzáférhetőségének kritériuma ("szegény" politikai sorsú népek esetében az egyetlen nyelv az anyanyelv) nem sodródik végveszélybe. Mert lehet lelki szegénységnek tételizni, minősíteni az egy nyelvűséget, és rendkívüli gazdagságnak, előnynek (más szempontból) a két- vagy többnyelvűséget, az a Leónidasz meg Leopardi idejében kikristályosodott, Nabucco meg Bolívar alatt imádás tárgyává lett "haza"-képletben változtathatatlan tényező marad. A magyarság is ezer évig egy többnyelvű országban élt, mint saját hazájában. Csakis ennek értéktudatában csatlakozhat most a poliglottságra oly rátarti Európához. Új fiú az osztályban — csak fel kell emelnie az ujját: tanító bácsi, mi soknyelvűek voltunk még a füstölmarhanyelv yorkshire-i feltalálása előtt, csak hogy az általunk ismert és használt nyelvek nem ugyanazok, mint az atlanti partokon vagy Skandináviában meg-

Kedei Zoltán rajza

szokott idiómák. Amikor a mi kisiskolásainkat egy nagy nyelvre fogták kötelezően, az az orosz volt, csak hogy még ez sem volt elég nagy ahhoz, hogy EU-nyelv legyen. Így aztán amíg egy francia vagy dán számára nem fontos magyarul, lengyelül, románul, netán oroszul érteni, baj van egyik logikus, etikus alapelvvel abban a nagyon exkluzív klubban. Nem mindenkinek kell ugyanazt adni le a ruhatárban.

Ezredszert citálom viszont T. S. Eliot legalább elvileg egyenes beszédét, miszerint ő nem tud norvégul, de hogyha egy szép napon azt kellene hallania, hogy többé nem írnak verset azon a nyelven, teljes lényéből

tiltakozna. És mindezek mellé szívesen idézem Egyed Péter (Olaszországban és Erdélyben szimultán élő, alkotó) atyánkfiát, a költőt és filozófust, aki szerint a tolerancia önmagában még nem feltétlenül érték (számunkra inkább csak a másik orca odatartásának kissé mazochista csődjét fejezi ki). A tolerancia egy megtalált, jól védhető helyzet, álláspont esetén léphet igazán működésbe. Amikor értékét az adja, hogy semmiképpen sem a védtelenség, a kiszolgáltatottság indítékaiból táplálkozik.

Ami a XXI.-től a XXXI. századig terjedő sci-fi-időt illeti, tudálékos félmondanivalókból ismerjük, hogy a kényszerű belátást nyíltabban önfeladásnak lehet nevezni. Ahogy a könyvégetés már Alexandriában sem volt igazán a tárgyalókészség jelképe, a könyvtár legfennebb gúnyból nevezhető szorongatások kemény reglamája alatt tárgyalási alapnak. És annyit már megtaláltunk talán, hogy nem feltétlenül szükséges haptákba vágni magunkat semmi és senki előtt.

Néhai Antall Józseffel együtt komolyan hiszem, hogy nem támadtak fel önpusztító ösztönök a magyarságban.

Íme még egy varázsmese-elem: egy jóslat a jövőből. A mi esetünkben maga a herderi jóslat is arra figyelmeztet, arra int, hogy ne nagyon evickéljunk, igyekezzünk olyan helyzetek felé, ahol végül tényleg elnyelhetnek.

Ahogy létezik vasárnapi apa, van vasárnapi sofőr, valószínűleg lesznek majd vasárnapi nyelvek is? Vasárnap beszélünk csak magyarul, mint valami kíváncsi, akik hétfőn, kedden, pénteken más kíváncsiakkal szolgálati érdekből mindig és folyton és szüntelenül csak globálul beszélhetnek?

A nemzeti kultúra sorsa mindenképpen összefügg azzal, ami történik a kis és nagy népekkel, azok nagyaival és pólyás kicsinyeivel az eddig úgy-ahogy megőrzött térfogatuk feladása alatt, elvesztése közepette vagy megtartása után. Az integráció az eddigi világ lemaradásait egyenlítheti ki. A globalizáció ismeretlen veszélyeket rejtő összemosisási kísérlet mindennek ürügyével. Amit egyetemességnek szánnak.

Az ember információhalmozó lény. Az egyed s a faj esélyei sajnos máris kiegyenlítődték: amennyivel már nem bírhatott Maugli, azt Gólem még sokáig felvenni, feldolgozni bírta. Mára, holnapra már minden kiérni, kitörni látszik az ellenőrizhetőség vasmarkából. Végre szabadság jön, vagy végül anarchia? Nem véletlenül épp itt bukkan fel egy komor kérdés: az eddigi legnagyobb és legeredményesebb információs forradalomnak a mellékprogramja ugyanbizony miért az agymosás?

A mellékhatások tekintetében már régen megkérdeztük kezelőorvosainkat és gyógyszerészeinket: a vallást és a tudományt, és úgy jártunk, mint a viccbeli pásztor, amikor kétségbeesetten belekiáltotta a hegyek-völgyek csendjébe, hogy "hol vannak a juhaim" — a visszhang pedig egy szívettépő néma vállvonással felelt neki.

Lehet, szabályos időközönként már jó párszor állt be efféle vádló, tanácstalan, megsemmisítően tehetetlen csend: Ádámkor, Noé idején, a mindenkor olajfák hegyén és a meghibásodott esetrendszer végén bekövetkező Golgotákon. Hát szokjunk hozzá. És főleg ne kérdezősködjünk, és ne pont a XXI. századról! Ugorjunk egyet!

SZÓCS ISTVÁN

Emlények virágai 6. Névényékban

A lány lehet büszke az atya eszményeire, de — unja; föl nem fogja őket; és kityrákotty, szalad *nevet cserélni*; minél idegenebbre; ám úgy tesz, mintha — nem is így tenne. A fiú megbocsátóan restellkedik, ha jönnek a hasonívásúak az apához, pirosfehér-zöldséget beszélgetni, de neki koncertjegye van, sajnálja, rohannia kell... az előszobában még fölpróbál egy-két vadászkalapot, a tükör előtt öngúnyos somolygással illeg egy kicsit, és lecsippent némi zergetollat vagy pávaszemet; oda-csúsztatja majd a hangversenyen barátnője műsorfüzetébe... Nézd, az öregemnek milyen egzotikus barátai vannak, sőt: *cimborái*. Sajátságos, nem?"

Még kevésbé figyel a fiú az anyára; és mégis, ez a kivédhetetlenebb hatás. Talán éppen azért, mert a sok ismételtetés miatt a figyelem megkerülésével küszöbérték alatti sugallattá válik. Székely János az anyjáról soha sem társalgott, ha csak a *Soó Péter bánatában* nem, az életben nem emlegette, ám filozófiájának, életelveinek, világlátásának a benső kódjait éppen tőle örökölte.

Egyszer egy, még a "régi kommunistákat" is zavarba hozó, nevetséges, kínosan ható hírrel elsőnek éppen én állítottam be hozzájuk. A marosvásárhelyi Tisztviselőtelep legszélső házában laktak, a Kálvária legmagasabb pontja mellett, a Somostető, a hajdani Gyéreserdő alatt. Tetszett hallani, most mondta be a rádió, Brassó neve ezentúl Orasul Stalin, azaz, még hülyében, Sztálinváros lesz?

Székely János édesanyja először azt hitte, ugratom. Mikor meggyőztem, komoly a hír, egészen kétségbeesett. Rettenetes, szörnyű, jajgatva fogta a fejét. Próbáltam vigasztalni, oh, inkább nevetséges ez, mint szörnyű, a nevek ugyan változhatnak, de a lényeg megmarad, legalábbis nekünk, inkább a szászokra megalázó, de ők úgysem Brassónak hívták, Coronának, Kronstadtnak, *Sieh diese Stadt, diese einziggeliebte* (nézd ezt a várost, az egyesegyedül szeretettet), idéztem Meschendörfert, de bűvópatakok, satöbbi..., azonban félbeszakított: Nem érti, nem érti? Ez rosszabb, mint az államosítás. Elvenni valakinek vagy valaminek a nevét? Ez — a leggonoszabb, ennél rosszabb nem érheti az embert; nem érti, ha ezt megtették, azt jelenti, ettől kezdve mindent megtehetnek, lehúzták Erdélynek a nadrágját és a szemébe röhögtek, ettől kezdve nincs szégyen, *nincs többé méltóságérzet*; nemcsak bennük, de bennünk se... *Ha nincs valakiben méltóságérzet*, az többet nem ember, érti, érti?

Méltóságérzet — ez a kulcsszó; egyaránt a nyitja Székely János verseinek, és a ha nem is szertartásos, de *tartásos* vonulásoknak és a "sétáknak a város falai előtt", vagy akörül, a hatvanas években, amikor Tóth

István költőbarátjával, fehér nadrágosan, kimért ütemben lépegettek fel délutánonként a Klastrom utcán, s végig a fasoron, az Orvosi Intézet, a régi hadapródiskola épülete előtt, fel a kadett-pályáig (Báranyi Ferenc égbemenő kockakövein); a vásárhelyi kofanyelv szerint, *Goethe és Goethéné ma is kivonult*; de ebben a kajánságban szeretet volt, és mindenképpen, *elismerés* is; mint ahogy Bajor ugratásaiban is; mert, ha mulattak is rajta az emberek, titokban tisztelték emiatt, hogy íme (azaz: *ím!*), még a mi kis városunkban is van ilyen... és ez a nyitja és titka németrajongásának, amely a közismert anekdotákat termelte ki, hogy például a koronkai elemi iskolában, egy "író-olvasó találkozón", a meghökkent kis surmóknak Rilke-verseket szavalt — németül!

Ez a mélységes németélmény, vagy "németiség-élmény" nem a háború végének s a rákövetkező év Németországban töltött hadifogságának a benyomásaiból fakadt; legalábbis nem közvetlenül. Az utolsó gimnazista évei még Baudelaire-Verlaine-Rimbaud lelkes, olykor lelken-dező kultuszában telnek, mint még oly sokaknak, s amihez hozzájött még Villon; a naivabb ízlésűeknek a Faludy-"féle" villonok, a szerencsésebbek megtalálták Mézőly Dezsőt, Szabó Lőrincet; nem is tudom, honnét eredt ez a "dekadencia-kultusz", de az akkori nemzedékek számára egyáltalán ez jelentette a "nívót"; mai fogalmakat használva, az Európát (akkor csak a Nyugatnak hívták), a szellemi minőséget.

Nagyon meglepődtem, amikor először találkoztam össze egy másféle franciasággal. Közvetlenül a háború utáni években élt Marosvásárhelyen egy kedves kis francia asszonyka; szép és szomorú volt, mert a férjét, egy titokzatos személyiséget, Zsák Adolfot, ha nem fog már mellé a memóriám, akinek nevét először Teleki Pál halálának rejtélyes körülményeivel kapcsolatban ismertem meg, s 45-ben talán első "demokratikus polgármestere" volt — pár napig - a városnak, s egy éjszaka valakik egy zsákba dugták (Nomen!) és elrabolták, s csak évek múlva került elő. A fiatal hölgy egy olyan francia nagykövet lánya volt, akinek követsége alól kirántották Franciaországot, s ő a levegőben ott ma-

radt, lebegve, a lánya meg Vásárhelyen, a Kistempom mellett.

Első benyomásom enyhe csalódás volt: nem festette magát, nem "kacérkodott", szorosan lefésült, vidékies sötétbarna kontyot viselt, és barna pullóvert; finom, ovális arc körül régimódi képeret; fehér blúzgallért; minden nagyvilágias kedvessége mellett fegyelmezett és szigorú — oh, hogy sajnáltam később, lelki szemem akkor még nem fedezték fel rajta azt a bizonyos *omló, gyöngyházzsínű* uszályt; — és kezdett sírva fakadni, amikor előszámláltam kedvenceimként Baudelaire-t, Verlaine-t, Rimbaud-t; micsoda szégyen, mondotta, bennük látni a francia lelket; és egyáltalán, az *irodalmat*, az ő kedvenc költőinek nevei közül nekem csak Lamartine (*Les préludes*) és Victor Hugo volt ismerős; zavarba hozott, hogy Mauriacot többre tartotta Proustnál — "ő a nagyon keserűt is nagyon szépen megírni és mégsem dekadens, modern és mégsem dekadens, és miért nem őt szeretik?" Meg fogjuk szeretni, ígértem, és azóta is sajnálom, hogy később nem mutattam be neki Székely Jánost, amikor hazajött; nagyon termékeny angélista kapcsolat lett volna belőle. Vajon, ha nem a szőke örök Lotte, hanem *Aliscum éjhajú leánya, bársonyszemű, olajarcú* lett volna a műzsája, talán másként alakul nemcsak az élete, de az írói életműve is?... megszabadult volna elfogódottságaitól...?

A szőke mosolyok vonzották őt Germánia Loreley-szírtjeinek lábaihoz. Lehet, hogy már akkor, ott, Németországban találkozott vele; az ilyesmi elkerülhetetlen, ha estefele egyedül sétál az ember a városon kívül, a német tájban, mondjuk Turingia és Szászország között, Kölleda vagy Sommerda körül; egyszer csak kilép az erdőből a szőkefűrtű, a kékcillag szemű; fehér kötényke; a karon kosárka; és anyás mosollyal megfeddi az éhes farkast: "Aztán nehogy valami rosszban sántikáljon erre felé, ígérje meg, hogy most szépen hazamegy és lefekszik"... A szőke Lotte; amikor ő felbukkan, azonnal szakítani kell mindennel és rohanni be a nagy német erdőbe! Az első Loreley Székely János életében — szemben, azaz "srég vízavi" a Teleki Tékával — egy nála nemzedéknyivel idősebb szőke tanárnő volt — Sárika, Sarolta, Lotte — művelt és tájékozott, bohém és kaján, Németh Lászlónak is írt levelet és kuncogva terjesztette, hogy Szabó Dezső a magafajta irodalmi kancának nevezte; szigorúan platonikus vonzódás fűzte hozzá Jánost, tőle kapta először nagy adagokban Bachot és Thomas Mannt; de a könnyedséget eltanulni nem akarta.

Egy másik Liselotte, nála pár évvel fiatalabb, egy osztálytársa szőke húgocskája, a Tisztviselőtelep innenső, város felé eső szélén lakott, János a kisvárosi villalakás ablakai alatt órákig el tudta hallgatni skálázásait — *Ah, a zongora!* — *mondá Anselm...* (a *Szűz örvényeiben*)... A lány nem sokkal később férjhez ment egy derék orvosherculeshez, aki 48-as cipőt viselt.

És némi közbjáték után jött. A *börtönőr*

leánya, akiből később Varró Ilona író nő lesz; fiatalon még sudár termet, erőteljes alkat, puha szőke tincsek, tejfehér bőr, emlínykék szemek — nem csoda, hogy János hagyja férjül venni magát, pláne, ha az ember összetéveszti a keletbalti típust a teuto nordicussal...

A német irodalom mélyebb megismerését azonban egy kolozsvári barátjának, dr. Schuller Rudolfnak köszönheti, a Bolyai Egyetemről osztályharcos alapon kiküszöbölt tanársegédnek. Különben érdekes, hogy Schuller a francia irodalom előadója volt, egy híres kurzusa: Proust-Alain Fournier-Duhamel-Gide, egyszóval "Vieille France", a "Vén Európa" egy egész — ma már majdnem teljesen kihalt — nemzedéknek életreszólóan alakította ízlését és tájékozódását. Ő kapatta rá Székelyt nemcsak E.T.A. Hoffmann, Chamisso, sőt Goethe olvasására is, hanem a hatása alatt, hihetetlen erőfeszítéssel, végigböngészett csekélyke, állandó szótárkézbentartásra kényszerülő német nyelvismere mellett olyan nagy nehéz-romantikus mestereket, mint Albert Stifter és Wilhelm Raabe, akiknek elolvasása még egy átlagos "mai művelt" némettől is — teljesítmény. Stifter — fogalmazásai, műfogásai itt-ott átütnek Székely prózáján — úgyszólván virtuskodásból került a kötelező háziolvasmányok jegyzékére: Schuller ugyanis gyakran emlegette, hogy a *Nyárutó* című Stifter-regény olvasói közmegegyezés szerint a világ legunalmasabb szépség-kolosszusa, mert egyetlen nyáregyszaka fenséges villódzásait százhatvanegy oldalon írja le! (Nem ellenőrzött adat.)

Ami mindebből összeállt Székely Jánosban, mégsem nevezhető epigonizmusnak vagy szimplán utánérzésnek; még bárcsak "könyvélménynek" sem. Az *Árnyék* című novellája, amely Schlemihl Péter eladott árnyékának történetét folytatja, vagy (a különben csak félig sikerült) *Sóó Péter bánatának* koboldok lakta német kisvárosai, Doppelgängerok kísértet-kettős énei; és mindenütt a gyújtópontban egy-egy, vagy ugyanaz a Liselotte; és mások bár felismerhetően feltűnedeznek *Brambilla hercegnő*, a *Ködlovas* és a *Bábjátékos* árnyai is, Drosselmayer keresztapa is, s bár remek kis *etűd*nek is felfogható a német romantika múlhatatlan — romantikájáról; mégsem, semmiképpen sem nevezhető költői kompilációnak. Inkább amolyan *üveggyöngy játék*; "az üveggyöngyjátékosok tudniillik afféle számítógépek. Végtelen sok kulturális információt képesek befogadni és tárolni, és kombinációkkal bravúros mutatószámokban menő műveleteket elvégezni. A számító-gép az az orgona, amelynek "billentyűzete és pedálja letapogatja a teljes szellemi kozmoszt, regiszterei csaknem számlálhatatlanok, ezen a hangszeren elméletileg eljátszható a világ egész szellemi tartalma"... De van ebben a reprezentatív foglatosságban más is, ami az üveggyöngy-játékot többre hivatná, mint amire komputer képesek. Azok ugyanis csak abból tudnak gazdálkodni, ami beléjük van táp-

lálva. Az *üveggyöngyjátékosok* ellenben Hesse szándéka szerint alkotó művészek, akik — a sakkhasonlathoz visszatérve —, *újfajta lépéskombinációkra* is képesek. Tudománynak és művészetnek ez az egybeolvasztása romantikus hagyomány. Novalis hangoztatta például, hogy a tudomány beteljesült formája *poetikus* kell hogy legyen. Nos, az üveggyöngyjátékosok bravúros szellemi mutatóvanyai nemcsak formálisak, hanem a művészi szépség és eredetiség *varázsával* is hatnak."

Székely János több írása, amely a német romantika gyöngyszemeiből van kialakítva, mégsem mozaik vagy kollázs szerű, hanem eddig ismeretlen, "meghökkentően" "mainak" ható új változatok felfedezése — ilyen értelemben is bravúrosak. Nemcsak eredetinek hatnak, de azok is. Az *árnyék*, Schlemihl árnyéka két évszázados pokolbeli hányódás után visz-

Orbán István grafikái

szatálál Liselottéhoz, és egyetlen vágya, hogy Liselotte talpához tapadva, magán tapostatva, elválaszthatatlanul kövesse. Ám, belátva, hogy mily nevetségessé teszi imádata tárgyát, amikor annak, egy modern nőnek, kaputos, rokokó hajviseletű árnyékot produkál, hogy megszabadítsa szerelmét a nevetségesség okától, vagyis saját ragaszkodásától, egy alkonyaton a bolygó pereméről a világűrbe kivetítve magát, megsemmisül, beleolvad a végtelenbe, ahol árnyék mivoltával léte is megszűnik; pazar modell a pagizmusról, az "úrnő és rabja"-komplexusról, az angélizmusról, mindarról, amit méltatlanul szégyen Sacher-Masoch nevéből alakított és már oly kínosan csengő "lelki mazochizmus" szakkifejezéssel, banális általánosítással lelkiző szadomazónak neveznek, ám olyan költői, apoteózis-szerű szó- és képzenébe öltöztetve, hogy messze felülmúlja mesterét, Masochot, ha az mestere lett volna; de biztosan tudom, (az *Árnyék*

írásakor legalábbis) még nem ismerte.

És, akkor "íme, most figyelj, kérlek, kedves olvasóm", mondhatnám Székely modorában, jön Pusztai János; és azt állítja, hogy Székely János is kilencvenkilenc százalékban pártiró. Nagyon valószínű, hogy sem Székely Jánost nem olvasta soha, sem az éppen felsorolásra elég ellen-szenvesnek — és ma már ártalmatlannak, minden alapítványi döntéshozó helytől messzire esettnek vélt — tényleges pártirókat sem olvasta. Az előzőt pótolhatná magától; az utóbbiak végigolvasására, megtorlásul, kötelezni kellene; Szent Péter nem fogja beengedni a nagykapun, ha nem tud felelni ilyen kérdésekre, mint például, ki írta azt, hogy *Kocsedo szigetén reszket a jenki parancsnok*, vagy a másikat, hogy *Ha kell, leromboljuk földig, a gyermekotthon sugaras falát!* —? vagy *jóvőderit ne nyomja már gond szíved és ne nyomja bánat, mert épülnek lám, immár, a derűs aggmenházak?*

Ott van például a *Nyugati hadtest* félelmes fejezete, *A kutya német*. Olyasmiről szól, amiről már annyiszor olvasott az ember, ilyen címszavak alatt, fasiszta bűnök, náci cinizmus, militarista elállatiasodás, és mind e szavaknak valamennyi szinonimája, amelyeket csak Pusztai János volna képes felsorolni. Székely egyet sem ír le e szavak közül, és írása mégis úgy hat, mintha leírta volna... mintahogy meg is írta, de nem agyoncsépezt zsumalizmusokkal, hanem halk, szelíd, tárgyilagos, szinte finomkodó kifejezésekkel, hogy utoléri a hófúvásos porosz mezőkön a fogolymentet, ők lóháton, a foglyok és kísérőik gyalog, több napon át többször is utoléri, mert azok sohasem pihennek és egyre kevesebben vannak, és találkoznak egy érdekes, szép, férfias arcú némettel, oldalkocsis motorkerékpáron, egy gyönyörű nagy német juhász kutya kíséretében száguldozik előre-hátra, barátságosan integet feléjük, aztán végül kiderül, hogy az egy — ambuláns hóhér, aki e lemaradó foglyokat előírászerűen továbbhaladásra szólítja fel, aztán fenyegeti, kutyájával megugattatja, aztán előírászerűen agyonlövi őket; az író felháborodása magával képes sodorni az olvasót, aki képzeletben együtt cselekszik vele, amikor karabélyát csőre tölti, odamegy a némethez és közvetlen közlelő arcaiba lök; és őszintén, szégyenkezve bevallja; hogy azért nem ment oda, nem lőtt abba az arcba, és az olvasó is, vele együtt nyomasztóan átéli, és bevallja, hogy — ő sem mert odamenni, és ő sem mert csőre töltetni, és ő sem mert lökni; csak a felháborodás szinonimáit szaporította magában. Pedig, ugye az írónak itt lett volna alkalma, hogy szervilizmus nélkül, a Pártnak kedves szavakat mind felmondja.

Nem akarok személyeskedni, de jólesne, ha Pusztai belátna, az ő *Tatárpusztája* mellett is talpon marad a *Nyugati hadtest*, a maga szinonima-takarékosságában is! Mint nem — pártirodalom is.

* Az idézet Györfy Miklós utószavából való; Hermann Hesse, *Az üveggyöngyjáték*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1984 kötetből.

(ANAVI ÁDÁM)
GYANTA GYULA

Serban Foartának

— Hol vagytok ti, hol, ó rímek?
— Itt vannak a holorímek!
A költő költ és versel is,
játszani kell a verssel is.

Fenn, a vízi erőműnél

a környék az erőműn él.

A csónakom hamar oson
veled együtt a Maroson.

És délre vajon elér-e
a szerelem szigetére?

Jól húzunk az evezőkkel,
mihez két pár evező kell.

Bazsalikom a hajadon,
meddig leszél még hajadon?

Hajónk már meg is érkezett —
ott nyújt a kisegér kezét

örömben, úgy mint tavaly —
szíve ellágyul, mint a vaj.

Mit a szigeti kis réten
lát — azt feljegyzí diszkrétén.

De... hogy ott még mit lesen ki,
nem tudja meg tőle senki.

Igaz vagy nem... tudom is én
AZ ELBÚCSÚZTATÓ MISÉN
JELEN VAN A PAPI ROKON
S RAJTA ÜL A PAPIROKON.

Mindig amilyen tiszta volt
a papkalap karimája —
olyan volt a kar imája.

A visszhangot vigasztalom,
úgy visz hangot víg asztalom.
Vigasztalom a visszhangot,
Víg asztalom úgy visz hangot.

Nemesi fokon a rókák
lenézik a rokon fókát.
Nem kell nekik foka rokon,
mert nincsnek róka fokon.

Minden réti farkas okkal
nem beszél a tar sasokkal.
Mert köztük a farka soknak
hosszabb, mint a tar sasoknak.

Hangszersors

AHOL LÁGYAN SZÓLOTT A LANT,
HANGOS GITÁR SZÓLOTT ALANT.
CSENDÜL A SOK KENGYEL, KOBOZ,
AMIT MOST A REND ELKOBOZ.

ROZSDÁSODIK A SZERELEM,
A SZERELEM HANGSZER ELEM.

Titkolják az utazások
hogy mi volt az utazás ok

A KÉRDÉS AZT ÁLLÍTTA
MA MÁR HIÁBA BÍRÓ DALMA
HANGZIK EL HOGY EZ AZ Ő
DALMÁCIÁBA BIRODALMA

DE HA JÖN AZ
ÍRÓ DALMÁT
Ő ELHAGYJA
BIRODALMÁT

Párizsban

Amikor odaérkeztem
ott az Avan Gare de L'Esten
felém fordult megannyi nyak —
hogy' beszéltem én annyinak!?
Nem volt pénzem —
CHITANTARA
adott húsz lejt
Tristán Tzára.

Párizsból

Mikor jöttem visszafelé
feleúton visszafelé-
bredtem —
és nagy örömömre
bús apókám
ott várt engem
CLUJ-NAPÓCÁN.

SIMONFY JÓZSEF

égve hagyott

csöndem
mit érlel
minden szelet
papír bemocskolva

szennycsatorna
patkánybűzében
didergő tengerimalac

állandó feszültségben
dugattyúk
szelepek besülve
idegeim kilógnak
mint zsákból a szögek

aminek örülök
nem örül annak
rajtam kívül senki
elhagy a húsomon
első belféreg is

arcom fényes
nappal
égve hagyott
utcalámpa

csönd

láncra
kötött
állat
beleszakadok
az éjszakába

tejfogak
hullanak
ki
a szavak

csönd
tömi
be
a
számát

ahogy

bánatom
hosszújáratai
az éjszakában
a hajnali
csúcsforgalomban
egymásnak
ütközünk

nem vagyok
jó
se kertnek
se házhelynek
úgy ébredek
ahogy nagy
esőzések után
egymásra
csúsznak
a földek

november

sorsomról
magam
le nem
léphetem

gilisztákkal
játszom
minden más
untat
november

hideg esője
a gyászruhám

opusz 50

állok a mában
ugrásra készen
akár az aszfalton
széttaposott béka

aláaknázott
rét az arcom
rajtam a csend
gipszkötése

a halál
odvában
a szalmát
magam alatt

elrendeztem
szálanként
létkérdéseimre
még mindig

nem érkezett
válasz
az angyal
szárnyát égeti

irtózom
a fényűzéstől
a tűzijátékokat
messziről nézem

akár a széket
rekedésem
gyöttrődöm a lét
szorult belém

se kiélni
se kipihenni
nem tudom magam
ötven szobám

lelkem nem
fűti be
dér festmények
a falakon

életvonalam
gyújtózsinórja
ijesztően serceg
pár araszra szfoemtől

egyre kevesebb
dolog érdekel
felejttem a látást
hallást beszédet

a szörny egyidős
velem nappal
kezes bárány
éjszaka kiront

gumitalppá lapítja
az éjszakát

modell

kitömni
se lehet
magára aszalódott
mint szilva
a magjára
érző lényeket
keres az interneten

azok a jószágos
öreges hová lettek
az est asztalánál
pohár sör mellett
sakkoztak késő őszig

üregébe állat
visszahúzódom
az éjszakába
modellt ülök
csendemhez

PETHŐ LÁSZLÓ

Karácsonyi ének

Dalmának és Botondnak

Hogy megszületik:
kétségtelen...
Heródes lándzsásai
lesen — s a három-
királyok is éberen
az égi lajtorján
bennebb — bennebb
már szívedben éne-
kelnek, hogy lásd
a fényesség letöröl-
hetetlen éjjelét —:
mikor a jászolban
feléd nyújtja kezét
Istennek gyermeke...
S a kérdés is rád-
vetül: megváltható-e
sározódott léted és
szemed tükrében ébred-e
simogatás, ölelés, ének.

MÁRCIUS

1 SZOMBAT	Albin, Levente
2 VASÁRNAP	Dalma, Magor
3 HÉTFŐ	Kornélia
4 KEDD	Kázmér
5 SZERDA	Olivér, Adorján
6 CSÜTÖRTÖK	Frigyes, Jenő
7 PÉNTEK	Tamás
8 SZOMBAT	Zoltán, Apolka
9 VASÁRNAP	Franciska, Fanni
10 HÉTFŐ	Iláikó, Olimpia
11 KEDD	Bors, Szilárd
12 SZERDA	Gergely
13 CSÜTÖRTÖK	Krisztián, Krisztina
14 PÉNTEK	Matild, Pólika
15 SZOMBAT	Kristóf, Lukrécia
16 VASÁRNAP	Lujza, Henrietta
17 HÉTFŐ	Gertrúd
18 KEDD	Sándor, Ede
19 SZERDA	József, Jozefina
20 CSÜTÖRTÖK	Koppány, Mór
21 PÉNTEK	Benedek, Bence
22 SZOMBAT	Beáta, Lea
23 VASÁRNAP	Botond, Emese
24 HÉTFŐ	Gábor
25 KEDD	Mária, Zsolt
26 SZERDA	Emánuel, Manó
27 CSÜTÖRTÖK	Hajnalka, Alpár
28 PÉNTEK	Gedeon, Gida
29 SZOMBAT	Jónás, Márk
30 VASÁRNAP	Zalán, Amadé
31 HÉTFŐ	Árpád, Benő

ÁPRILIS

1 KEDD	Hugó
2 SZERDA	Áron
3 CSÜTÖRTÖK	Keresztély
4 PÉNTEK	Csaba, Ambrus
5 SZOMBAT	Kocsárd
6 VASÁRNAP	Biborka, Édua
7 HÉTFŐ	Ármin, Orsolya
8 KEDD	Dénes, Lúdia
9 SZERDA	Dömötör, Géza
10 CSÜTÖRTÖK	Zsolt, Ezékiel
11 PÉNTEK	Gemma, Ilma
12 SZOMBAT	Gyula, Alpár
13 VASÁRNAP	Ida
14 HÉTFŐ	Tibor, Tiborc
15 KEDD	Emese
16 SZERDA	Bánk, Győző
17 CSÜTÖRTÖK	Rudolf
18 PÉNTEK	Ilma, Andrea
19 SZOMBAT	Emma
20 VASÁRNAP	Húsvét 1. n.
21 HÉTFŐ	Húsvét 2. n.
22 KEDD	Húsvét 3. n.
23 SZERDA	Béla
24 CSÜTÖRTÖK	György, Györgyi
25 PÉNTEK	Csongor, Márk
26 SZOMBAT	Boglárka, Ervin
27 VASÁRNAP	Zita, Gyöngyvér
28 HÉTFŐ	Valéria
29 KEDD	Tihámér
30 SZERDA	Ibolya, Mariann

MÁJUS

1 CSÜTÖRTÖK	Fülöp, Jakab
2 PÉNTEK	Zsigmond
3 SZOMBAT	Irma, Tímea
4 VASÁRNAP	Csaba, Mónika
5 HÉTFŐ	Irén, Kocsárd
6 KEDD	Eliz, Tamara
7 SZERDA	Dalma, Tünde
8 CSÜTÖRTÖK	Gizella, Gejza
9 PÉNTEK	Gergely, Gergő
10 SZOMBAT	Antónia, Jób
11 VASÁRNAP	Albert, Imola
12 HÉTFŐ	Pongrácz
13 KEDD	Szeródc
14 SZERDA	Bonifác
15 CSÜTÖRTÖK	Zsófia, Izsák
16 PÉNTEK	Mózes, Botond
17 SZOMBAT	Ede, Andor
18 VASÁRNAP	Erika, Erik
19 HÉTFŐ	Buda, Sára
20 KEDD	Bernát, Hanna
21 SZERDA	Szilárd
22 CSÜTÖRTÖK	Júlia, Rita
23 PÉNTEK	Dezso
24 SZOMBAT	Eszter
25 VASÁRNAP	Orbán
26 HÉTFŐ	Gyöngyvér
27 KEDD	Nándor
28 SZERDA	Emil, Agmánd
29 CSÜTÖRTÖK	Magdolna
30 PÉNTEK	Johanna, Janka
31 SZOMBAT	Marietta

JÚNIUS

1 VASÁRNAP	Tünde
2 HÉTFŐ	Anita, Etele
3 KEDD	Klotild
4 SZERDA	Iláikó, Bulcsú
5 CSÜTÖRTÖK	Angéla, Kund
6 PÉNTEK	Szabolcs
7 SZOMBAT	Róbert, Arianna
8 VASÁRNAP	Pünkösöd 1. n.
9 HÉTFŐ	Pünkösöd 2. n.
10 KEDD	Pünkösöd 3. n.
11 SZERDA	Barnabás, Barna
12 CSÜTÖRTÖK	Józsa, Virág
13 PÉNTEK	Tóbiás, Antal
14 SZOMBAT	Vazul, Herta
15 VASÁRNAP	Zója, Jolán, Vid
16 HÉTFŐ	Arany, Juszina
17 KEDD	Laura
18 SZERDA	Arnold, Márkus
19 CSÜTÖRTÖK	Gyárfás
20 PÉNTEK	Rafael, Keve
21 SZOMBAT	Alajos
22 VASÁRNAP	Paulina
23 HÉTFŐ	Zoltán, Arszlán
24 KEDD	Iván
25 SZERDA	Vilmos
26 CSÜTÖRTÖK	János, Pál
27 PÉNTEK	László
28 SZOMBAT	Levente, Leó
29 VASÁRNAP	Péter, Pál
30 HÉTFŐ	Tihámér, Bese

KON 2003

NOVEMBER

1 SZOMBAT	Marianna, Itala
2 VASÁRNAP	Ilka, Ingrid
3 HÉTFŐ	Győző
4 KEDD	Károly, Karolina
5 SZERDA	Imre
6 CSÜTÖRTÖK	Léárd, Énok
7 PÉNTEK	Rezső, Rudolf
8 SZOMBAT	Lehel, Zsombor
9 VASÁRNAP	Tivadár
10 HÉTFŐ	Réka, Delinke
11 KEDD	Márton
12 SZERDA	Emília, Renáta
13 CSÜTÖRTÖK	Szilvia, Bulcsú
14 PÉNTEK	Aliz, Klementina
15 SZOMBAT	Lipót, Albert
16 VASÁRNAP	Ödön
17 HÉTFŐ	Hortenzia, Gerő
18 KEDD	Jenő
19 SZERDA	Erzsébet
20 CSÜTÖRTÖK	Jolán, Edmond
21 PÉNTEK	Ilma, Olivér
22 SZOMBAT	Csilla, Cecília
23 VASÁRNAP	Kelemen
24 HÉTFŐ	Emma, Flóra
25 KEDD	Katalin, Edina
26 SZERDA	Árpád, Virág
27 CSÜTÖRTÖK	Elemér, Leonárd
28 PÉNTEK	Stefánia
29 SZOMBAT	Kamilla
30 VASÁRNAP	András, Andor

DECEMBER

1 HÉTFŐ	Elza
2 KEDD	Melinda
3 SZERDA	Atala, Ferenc
4 CSÜTÖRTÖK	Borbála, Boróka
5 PÉNTEK	Vilma
6 SZOMBAT	Miklós
7 VASÁRNAP	Ambrus, Ányos
8 HÉTFŐ	Mária, Mária
9 KEDD	Gyöngyi, Leona
10 SZERDA	Judit
11 CSÜTÖRTÖK	Lehel, Árpád
12 PÉNTEK	Gabriella
13 SZOMBAT	Luca, Lúcia
14 VASÁRNAP	Huba, Zdenkó
15 HÉTFŐ	Detre, Albina
16 KEDD	Aletta, Etelka
17 SZERDA	Lázár
18 CSÜTÖRTÖK	Augusztá, Ákos
19 PÉNTEK	Viola, Nemere
20 SZOMBAT	Domonkos
21 VASÁRNAP	Tamás
22 HÉTFŐ	Anikó, Zénó
23 KEDD	Viktória, Győző
24 SZERDA	Ádám, Éva
25 CSÜTÖRTÖK	Karácsony 1. n.
26 PÉNTEK	Karácsony 2. n.
27 SZOMBAT	Karácsony 3. n.
28 VASÁRNAP	Apor, Ráhel
29 HÉTFŐ	Tamás, Dávid
30 KEDD	Annamária
31 SZERDA	Szilveszter

Fadrusz János: Mátyás-szobor (fent); Wesselényi-szobor (lent)

KÓDEX —

Csucsán én először 1954. szeptember első napjaiban jártam, Bölöni György és Móricz Zsigmond lánya, Móricz Virág társaságában. (...)

A lehetőségbe beleszédültem. Különösen akkor, amikor megtudtam, hogy az 1947-es párizsi békeszerződés aláírása óta, amelyen a háború győztesei Erdélyt ismét Romániához csatolták, a mi küldöttségünk az első "fecske", amely a szomszédos "baráti országra" látogat. (...)

Mikor bezárták, 1912-ben Ady Gogáról írt cikke nem pillanatnyi költői szolidaritás csupán, jóval több ennél. A román író társ melletti kiállása a befulladásztott magyar közéletben egyenes meghosszabítása annak a lírai hitvallásnak, amelyet legalább négy esztendővel előbb a Magyar jakobinus dalában megfogalmazott.

A vers hangja az Osztrák-Magyar Monarchia légtérének legtisztább hangja. Ady körül nincs igazi politikus, nincs igazi író, filozófus, nincs főpap, aki nála bátrabban és egyértelműbben szólalt volna meg akkor.

Gogának ismernie kellett ezt a közös megváltást kereső hangot, és természetesen ismernie kellett magát a verset is, mint ahogy mi is ismertük a szabadságharcunkat ünneplő Heine-verset, a Victor Hugo-verset, vagy azokat a lengyel, francia, angol verseket, amelyeket az 1956-os forradalom napjaiban írtak hozzánk, magyarokhoz.

A börtönből szabaduló Gogának a műzsái az első világháborút előző hónapokban már nem Ady fölajdulásait közvetítették, hanem a legelfogultabb román nacionalizmusét. S ettől kezdve már soha többé nem tudott volna viszonzásul olyan sorokat leírni versben, hogy magyar, oláh, szláv bánat mindig egy bánat marad. (...)

A titok ma már ezen a hadszíntéren se titok. Az offenzíva kidolgozott haditerv szerint zajlik mindenütt. A felejtés és a nevetés könyve című regényében Milan Kundera beszámol a módszer néhány alapvonásáról. Ezt mondatja regénye egyik szereplőjével: "A nemzeteket úgy likvidálják, hogy legelőször elveszik az emlékezetüket. Megsemmisítik könyveiket, műveltségüket, történelmüket. És valaki másféle könyveket ír, más műveltséget nyújt és más történelmet gondol ki nekik. A nemzet aztán lassan nem érti jelenét és elfelejti múltját. A környező világ pedig még sokkal hamarabb felejt." (...)

Ilyen jelképes ügynek érzem Csucsát is.

Évente ötször-hatszor elautózom a hegyi múzeum előtt, s mint aki csodát vár, úgy várom én is, hogy a legközelebbi alkalommal már nemcsak azt olvashatom a táblán, hogy Octavian Goga múzeuma, de azt is, hogy Ady múzeuma is. Volt idő, amikor mindkét nevet olvashatta az ember. Tudom, hogy román barátainkat zavarta ez a kettősség. Egyszer akaratlanul szemtanúja voltam egy kínos jelenetnek. Magyar középiskolások megkoszorúzták azt a szobát, ahol Ady dolgozott. Távozásuk után a múzeumőr levette a nemzeti szalagokkal körültekert koszorút, és egy üres, kamraszerű helyiségbe hajította a többi közé. Ugyanis már tíz vagy tizenöt koszorú hevert ott egymáson. (...)

Adyt szép lassan így falta föl Goga.

Hogyan történhetett ez meg a mi tudatunkkal is? Ady épp olyan világirodalmi rangú költő, mint Baudelaire, Rilke, Blok, T. S. Eliot vagy García Lorca. Elképzelni sem tudom, hogy életükkel és munkásságukkal összeforrt dokumentumaikat egy másik költő életének a vadszőlőjével futtassák be, hogy minél előbb elfelejtődjék.

Ha a románok büszkéek arra, hogy a Római Birodalom egyik legnagyobb költője, Ovidius a mai Románia földjén, Constanta közelében élte le száműzetésben életét, miért akarják a Csucsához kötődő Adyt kitörölni a tájból, kitörölni még az emlékezetből is?

Már csak azért is érthetetlen a szándék, mivelhogy Ady semmivel se kisebb költő, mint Ovidius.

CSOÓRI SÁNDOR: Csucsá hanyatlása (részletek).

— INDEX

ZENE — TEGNAP, MA, HOLNAP 28. Feléljük zenénket?

Gyönyörű *Diótörő* előadást láttam tv-felvételről. Mindent *porondra* vitt a rendező: kosztümöket, színhatásokat, akrobatikát, sok táncot, pantomimet és millió egyéb hatáskeltő eszközt latba vetve elámító cirkuszi előadást produkált. Igen: CIRKUSZ volt a javából: bohócokkal, állatokkal, idomárokkal, légtáncosokkal, istállómeisterrel és még ezernyi dologgal, személlyel fűszerezve. Nagyon tetszett a rendezés új alap gondolata: a mozgás maximális felfokozása a klasszikus ballettől a valódi cirkuszi produkcióig. A zene, mint mindig, nagyon szép volt, hiszen ez élteti a művet. Kissé lehervasztotta lelkesedésemet a Mozart-mű közbeiktatása. De hát cirkuszban vagyunk — gondoltam vigasztalásul. CIRKUSZ AZ EGÉSZ VILÁG — fogalmazhatnánk újra a régi mondást. De ez sem felfedezés már senkinek.

A Csajkovszkij-mű karácsonyi műsordarab, témájánál és varázslatos zenéjénél is többet mond számunkra: gyermekkorunk sóvárgó ajándékvárását, a boldogságos örömet hozza el újra számunkra. Nos, a cirkuszi változatban ez a többlet elvesztődik: pompázatos látvány-szórakozás lesz belőle. Ezt is akarták a cirkuszi változat színrevívói. Amolyan Las Vegaszt csináltak belőle, minden, ami szem-száj ingere, az nagy adagokban fogyaszthatóvá válik. Árucikk lett belőle, fontos a csomagolása. Ismétlem: LENYŰGŐZŐ ELŐADÁS. Ki tudja, mi lesz e mű fogyasztásának további sorsa. Milyen "PORONDRA" lehet ezt még átvinni? Az emberi fantázia kimeríthetetlen, biztos vagyok benne, hogy lesz még néhány új, rendkívüli színpadi változata. Csak a karácsonyi hangulatért aggódok, ami végérvényesen eltűnik belőle.

De az újabb és újabb változatok sodrában mi is történik tulajdonképpen? Elkezdjük fogyasztani zenei tartalékainkat? Feléljük zenei készleteinket? Alighanem ez történik — döbönt belém a felismerés. De MIÉRT!? Nincs napi új hozam a komoly zenében? Dehát a világon minden öt-tíz percen születik egy új kompozíció. A könnyűzene lassan özönvízként megfulladással fenyegeti a világot. Az infócsatornák szünet

nélkül újabb és újabb zenei információkat sugároznak világgá. És mi mégis az utolsó hangmorzsaig el akarjuk fogyasztani azt a néhány száz év zenét, amit Bachtól és korától máig megteremtett az emberiség. A Bach-zenét is 24 órában habzsoljuk magunkba. A hangversenytermek közönsége Brahms zenéjét már minden lehetséges interpretációs nagyszerűségében elfogyasztotta. Aránylag Mozart zenéje állja a fogyasztási rohamot, még bőven van alig játszott opusza a több mint félezerből. Muszorgszkij *Egy kiállítás képeit*, Ravel zseniális hangszerelésében, jóformán már minden lehetséges formában feltálták a rajongóknak. A megszorodott elektronikus változatok is a túlfogyasztást szolgálják. A jazz-változatok is a minél változatosabb találást segítik elő. A CD-lemezözön révén Orff *Carmina Burana*-ját — hogy csak egyetlen kis példát említsek — egy nagy áruházban legalább húszféle előadási változatban kínálják eladásra. Vajon meddig lehet ezt még fokozni?

NEM TUDOM!

Évszázadokig a zenétől is, akárcsak a többi művészettől, a napi friss újdonságot követelték meg. A barokk mesterei minden ünnapnapra új művet komponáltak. Hála alkotó zsenijüknek, mindig találtak új témát, új tartalmat, új kifejezést. A mai művésztől már régóta nem várják el ugyanezt. Sőt, ha megszületik egy új alkotás, az jó hosszú ideig várakozhat a bemutatásra. Kis kamarazenedarabokat írnak a modern szerzők, ezeket még rövid idő alatt közönség elé lehet vinni. Rendszerint egyszer-kétszer megszólalnak, aztán elfelejtődnek. Nem írunk remekműveket? Nem tudunk kortásaink számára valami maradandót nyújtani? A mai művészetnek és főleg a zenének súlyos dilemmát jelent ez a vérszegény kommunikáció alkotó és közönsége között. A majd ezeréves európai komponálás soha eddig nem küzdött hasonló jelenséggel. A mindentfogyasztó mai ember számára jobbak a régi művészi ízek, mint az új fűszerezés ÉTELEK? Hát akkor vissza a nagymama zenekonyhájába, mert nagyon komoly a vágyunk, hogy egy nagyon bizonytalan, szeszélyes világban a biztos otthon melege vegyen körül bennünket.

Boldog karácsonyt mindnyájuknak!

TERÉNYI EDE

Januári évfordulók

- 1 — 75 éve született Könczei Ádám néprajzkutató
180 éve született Petőfi Sándor
60 éve halt meg Rejtő Jenő író
- 2 — 70 éve született Ion Baiesu román író
- 3 — 80 éve született Bárdos B. Artur költő
80 éve halt meg Jaroslav Hasek cseh író
- 4 — 210 éve halt meg Bengt Lidner svéd költő
60 éve született Mandics György erdélyi író
40 éve halt meg Rab Gusztáv író
- 5 — 125 éve született Emil Girleanu román író
110 éve született Putinas litván költő
- 6 — 210 éve halt meg Carlo Goldoni olasz drámaíró
75 éve született Halász Anna erdélyi publicista
125 éve született Carl Sandburg amerikai költő
- 7 — 80 éve halt meg Jiri Hausman cseh író
70 éve halt meg Négyesy László irodalomtörténész
130 éve született Charles Péguy francia író
- 8 — 125 éve halt meg Nyikolaj Alekszejevics Nyekraszov orosz író
- 9 — 170 éve született Abonyi Lajos író
190 éve született Kuthy Lajos író
80 éve halt meg Katherine Mansfield angol írónő
25 éve halt meg Szemlér Ferenc erdélyi költő
- 10 — 800 éve született Abu Sâma arab történetíró
125 éve halt meg Fogarasi János nyelvész
30 éve halt meg Földes László erdélyi kritikus
130 éve született Haralamb Lecca román író
510 éve született Oláh Miklós humanista
120 éve született Alekszej Nyikolajevics Tolsztoj
- 11 — 100 éve született Dékány András író

- 75 éve halt meg Thomas Hardy angol író
- 12 — 125 éve született Molnár Ferenc drámaíró
375 éve született Charles Perrault francia író
- 13 — 140 éve született Aleko Konsztantinov bolgár író
- 14 — 190 éve született Boleslav Jablonsky cseh író
- 15 — 190 éve halt meg Anton Bernolák szlovák nyelvész
60 éve halt meg Eric Knight amerikai író
- 16 — 80 éve született Dános Miklós író
- 17 — 180 éve halt meg Zacharias Werner német író
- 18 — 40 éve halt meg Tomcsa Sándor erdélyi író
- 19 — 125 éve halt meg Szigligeti Ede drámaíró
- 20 — 50 éve halt meg Gábor Andor író, műfordító
110 éve született Gyergyai Albert irodalomtörténész
- 21 — 10 éve halt meg Abe Kobo japán író
60 éve halt meg Bálint György kritikus
180 éve született Madách Imre író
230 éve halt meg Alexis Piron francia költő
- 22 — 80 éve halt meg Max Nordau német író
- 23 — 250 éve halt meg George Berkeley angol filozófus
25 éve halt meg Derzsi Sándor erdélyi költő
220 éve született Stendhal francia író
- 24 — 240 éve született Édes Gergely író
- 25 — 120 éve született Waclaw Grubinski lengyel író
- 26 — 225 éve született Ugo Foscolo olasz költő
- 27 — 80 éve született George Margarit román költő
- 28 — 75 éve halt meg Vicente Blasco-Ibanez spanyol író
390 éve halt meg Thomas Bodley angol humanista
150 éve született José Martí kubai költő
- 29 — 40 éve halt meg Robert Lee Frost amerikai költő
- 30 — 25 éve halt meg Nagy László
- 31 — 70 éve halt meg John Galsworthy angol író
80 éve született Norman Mailer amerikai író

Benedek Marcell

A rejtvény fősoraiban Benedek Marcell két kötetének címét kapja megfejtésül.

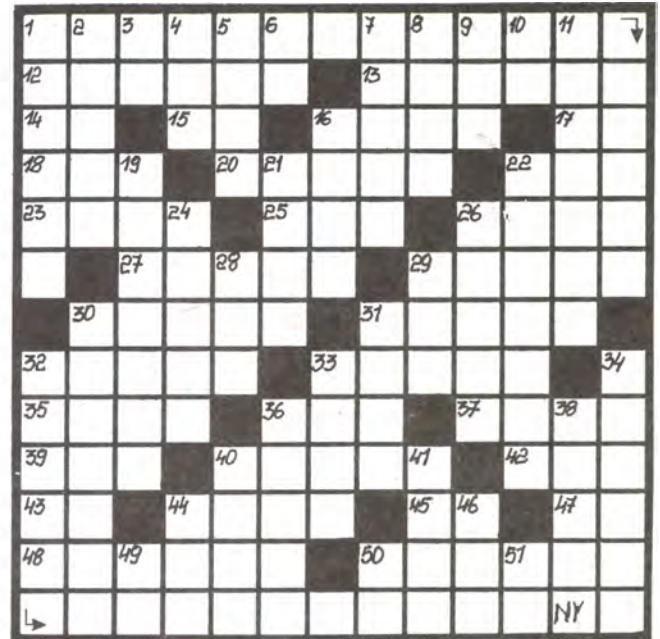
VÍZSZINTES

1. Az egyik kötet címe. 12. Az udvar rohan. 13. Közönséges. 14. Felkiáltás. 15. Néma Vali! 16. Szülő megszólítása. 17. Kettős betű. 18. Kezd rálelni! 20. Meg lehet venni. 22. Színész (Lajos). 23. Ajul. 25. Régi űrmérték. 26. Kiválasztott réteg. 27. Keleti harcművészet. 29. Jóka! Mór... és kora (Mikszáth). 30. Dedó. 31. Bíró jelzője. 32. Követendő útvonal. 33. Zsargon (angol). 35. Düh, angolul. 36. Színezékcsoport. 37. Szükséges. 39. Egyhangú bolero! 40. Erdei vad, a gyerekek nyelvén. 42. Hátracipeltet! 43. Páratlan dal! 44. Sándor. 45. Egyenmű rim! 47. Germánium vegyjele. 48. A világmindenség üres része (régies írásmód). 50. Útjából visszafordul.

FÜGGŐLEGES

1. Erős szándék. 2. Nehezen lélegzik. 3. Orvosi csont. 4. Idegen női név. 5. Személyével. 6. Asztácium vegyjele. 7. Kiömlő (folyó). 8. Szelén és molibdén vegyjele. 9. Mangán és jód vegyjele. 10. Údítócseppek! 11. Alulmaradó. 16. Messze van Jeruzsálem-től! 19. Dinnyeprobáló eszköz. 21. Orosz gépkocsitípus. 22. Gyakran átkarol. 24. Sierra..., afrikai állam. 26. Az orrunkhoz. 28. Nitrogén, deutérium és itrium vegyjele. 29. Görög betű. 30. Időmérőt működteti. 31. Mihók társa. 32. A másik kötet címe. 33. Egyfajta só. 34. Mellékes távlati elképzelés. 36. Gogol írása. 38. Fiatalember. 40. Személyére, nyomatékosan. 41. Kidolgozott kéz jelzője. 44. Felkiáltás. 46. Néma magok! 49. Személyes névmás. 50. E napon. 51. Nővény része.

BOTH LÁSZLÓ

A Helikon 23. számában megjelent, A templom című rejtvény megfejtése: Energiát termelő, jelentős erővel rendelkező hely.

TÁMOGATÓINK:

Romániai Írók Szövetsége

Illyés Közalapítvány

Nemzeti Kulturális Alapprogram

Pro Professione Alapítvány
Magyar Kultúra Alapítvány
Communitas Alapítvány

Főszerkesztő: SZILÁGYI ISTVÁN
Főszerkesztőhelyettes: KIRÁLY LÁSZLÓ
Felelős titkár: SIGMOND ISTVÁN

Főmunkatárs:
SZABÓ GYULA
SZŐCS ISTVÁN

Szerkesztőség:
LASZLÓFFY ALADÁR: világkultúra
K. JAKAB ANTAL: vers, irodalomtörténet

MOZES ATTILA: próza, kritika
NAGY MARIA: olvasószervező
RAKOSSY TIBOR: műszaki szerkesztő

Számitógépes tördelés: NAGY MARIA; nyomtatja a Miskolczi Kis Miklós református sajtóközpont; felelős vezető: TONK ISTVÁN
A szerkesztőség címe: 3400 Cluj-Napoca, str. Iasilor 14. Postafiók (casuta postala) 245. Telefon: 132 309. Fax: 132 096

A HELIKON alapítványi támogatással jelenik meg — kiadja a ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE ISBN 1220-6288